

Uredništvo v upravi Ljubljana, Kopitarjeva 6. Telefon 23-61-23-64. Mesečna naročnina 25 lir, za inostranstvo 40 lir. — Ček, rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.394 za inostranstvo. Izključno zastopstvo za oglaševanje in izdajanje v Italiji in inostranstvu: UPI S. A. Milano. Rokopisov ne vračamo.

SLOVENECE

AVGUST - 1944

24
ČETRTEK

Anhaltend scharfer Druck des Feindes

Erfolgreicher deutscher Gegenangriff nördlich Mantes — Sowjetische Angriffsspitzen im Süden der Ostfront zum Stehen gebracht — Ein Kreuzer der Dido-Klasse durch U-Boot im Nordmeer versenkt

Aus dem Führerhauptquartier, 23. August. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Westlich der unteren Seine drängt der Feind unseren Absetzbewegungen an den Touquet-Abschnitt beiderseits Lisieux scharf nach.

Bei und westlich Evreux, sowie zwischen Eure in Seine leisten unsere Divisionen dem mit starken Kräften nach Norden angreifenden Gegner zähen Widerstand. Er konnte nur unter schweren Verlusten geringen Geländegewinn erzielen.

Unser Gegenangriff gegen den feindlichen Brückenkopf nördlich Mantes war den Gegner nach schweren Kämpfen weiter auf den Fluss zurück.

Südlich Paris griff der Feind unsere vorgeschobenen Sicherungen mit starken Kräften an und drängte sie auf die Seine zurück.

Weiter südlich wird an der Yonne gekämpft.

In Südfrankreich behauptet sich die Besatzung von Toulon gegen den angreifenden Feind in erbitterten Kämpfen. Südlich der Durance setzten sich unsere Divisionen unter starkem feindlichem Druck befehlsgemäß weiter nach Westen ab.

An der Pass-Strassen der französischen Grenze wurden mehrere Terroristengruppen unter hohen blutigen Verlusten geworfen und größtenteils aufgerieben.

Kampf- und Schlachtflugzeuge griffen den feindlichen Übersetzverkehr über die Seine nördlich Mantes mit guter Wirkung an. Mehrere Ponton-Brücken und vollbeladene Fähren wurden zerstört.

Im Seegebiet nördlich Le Havre versenkten Räumboote und Unterseeboote drei britische Schnellboote und beschädigten drei weitere.

Auf der St. Malo vorgelagerten Ile de Cécembre wehrte die noch immer hartnäckigen Widerstand leistende Marinebatterie den Angriff eines feindlichen Zerstörerverbandes ab.

Sicherungsluftfahrzeuge der Kriegsmarine schossen über der französischen Atlantikküste 7 feindliche Bomber ab. Zwei eigene Fahrzeuge gingen nach Bombentreffern verloren.

Das Vergeltungsfeuer der »V 1« auf London dauert an.

In Italien nahm der Feind seine Durchbruchversuche im adriatischen Küstenabschnitt gestern nicht wieder auf.

Im südlichen Besarabien und in der Moldau griffen die Sowjets mit starken Panzer- und motorisierten Kräften weiter an. Deutsche und rumänische Verbände brachten die feindlichen Angriffsspitzen nach tiefen Einbrüchen an mehreren Stellen zum Stehen. Nordwestlich Baranow zerschlugen unsere Truppen, durch Artillerie und Werfer hervorragend unterstützt, stärkere sowjetische Kräftegruppen. Südöstlich Warka und nordöstlich Warschau wurden erneute Durchbruchversuche der Sowjets vereitelt. Eine Panzerdivision schoss allein bei diesen Kämpfen 52 feindliche Panzer ab.

Zwischen Bug und Narew traten die Sowjets unter Einsatz starker Panzer- und Schlachtfliegerkräfte erneut zum Angriff an. In schweren Kämpfen wurde der Feind in den rückwärtigen Linien aufgefangen.

Im Einbruchraum westlich Modona wurden die Bolschewisten im Gegenangriff nach hartem Kampf zurückgeworfen. Westlich des Pleskauer Sees scheiterten zahlreiche feindliche Angriffe.

Kampf- und Schlachtfliegerverbände griffen an den Schwerpunkten wirksam in die Erdkämpfe ein und zerstörten in Tiefangriffen zahlreiche feindliche Panzer, Geschütze und mehrere hundert Fahrzeuge. Durch Jagdflieger und Flakartillerie der Luftwaffe verloren die Sowjets an der Ostfront gestern 62 Flugzeuge.

Bei einem Luftangriff britischer Flugzeuge auf einen nordnorwegischen Stützpunkt schossen Sicherungsluftfahrzeuge weitere 7 Bomber ab. Vier davon wurden allein von einem Vorpostenboot zum Absturz gebracht.

Nordamerikanische Bomber griffen das Gebiet von Wien und einige Orte in Oberschlesien an. Deutsche und ungarische Luftverteidigungskräfte schossen 57 feindliche Flugzeuge, darunter 51 viermotorige Bomber, ab. In der Nacht wurden über Westungarn drei weitere feindliche Bomber zum Absturz gebracht.

Težak sovražni pritisk se nadaljuje

Uspešni nemški protinapad severno od Mantesa — Sovjetski napadalni klini na jugu vzhodnega bojišča ustavljeni — Podmornica potopila v Severnem morju križarko razreda »Dido«

Führerjev glavni stan, 23. avg. DNB. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil javlja:

Zapadno od spodnje Seine sovražnik na odseku Touqueta ob obeh straneh Lisieuxa močno pritiska za našimi odmikalnimi pokreti.

Pri in zapadno od Breuxa ter med Euro in Seine so naše divizije žilavo upirajo sovražniku, ki z močnimi silami napada proti severu. Le s težkimi izgubami se mu je posrečilo malenkostno napredovati.

Naš protinapad proti sovražnikovega predmostja severno od Mantesa je vrgel nasprotnika po težkih bojih dalje nazaj proti reki.

Južno od Pariza je napadel sovražnik z močnimi silami naše prednje varovalne oddelke in jih potisnil nazaj na Seine.

Boj proti jugu se bijejo boji ob Yonni.

V južni Franciji se posadka Toulona v ogorčenih bojih upira napadajočemu sovražniku. Južno od Durancie so se naše divizije pod močnim sovražnikovim pritiskom na povelje odmaknile dalje proti zapadu.

Na cestah ob prelazih na francosko-italijanski mejji smo z visokimi krvavimi izgubami pregnali in v večinioma uničili več terorističnih skupin.

Bojna in borbena letala so napadla sovražnikov promet preko Seine severno od Mantesa. Imela so dober uspeh, porušila so več pontonskih mostov in razdejala polno natovorjene splave.

V vodovjnih severno od Le Havra so potopili čistilni čolni in podmorniški lovci tri britanske brze čolne, tri nadaljnje pa poškodovali.

Na pred St. Malojem ležečem Ile de Cécembre je odbila še vedno trdovratno se braneca mornariška baterija napad nekega sovražnikovega oddelka rušilcev.

Varovalna vozila vojne mornarice so nad francosko atlantsko obalo sestrelila 7 sovražnikovih bombnikov. Zaradi bombniških zadetkov smo izgubili dve lastni vozili.

Povračilni ogenj »V 1« na London se nadaljuje.

V Italiji sovražnik včeraj na ja-dranskem obalnem odseku ni nadaljeval svojih prebijalnih poskusov.

V južni Besarabiji in v Moldaviji so Sovjeti dalje napadali z močnimi oklepniškimi in motoriziranimi silami. Nemški in romunski oddelki so sovražnikove napadalne klinje po globokih vdorih na več mestih zaustavili. Severozapadno od Baranova so razbile naše čete, ki sta jih sijajno podpirala topništvo in metalci, močnejše sovjetske skupine. Jugovzhodno od

Varke in severovzhodno od Varšave smo preprečili ponovne sovjetske prebijalne poizkuse. Neka oklepniška divizija je v teh bojih sama sestrelila 52 sovražnikovih oklepnikov.

Med Bugom in Narvo so Sovjeti z uporabo močnih oklepniških in letalskih sil znova pričeli napadati. V težkih bojih smo prestregli sovražnika v naših zadnjih črtah.

Na vdornem področju zapadno od Modohna smo vrgli boljševeke po hudem boju s protinapadom nazaj. Zapadno od Pskovskega jezera so se izjalovili številni sovražnikovi napadi.

Oddelki bojnih in borbenih letal so na težiščih uspešno posegli v boje na kopnem ter so v napadih iz nizke višine uničili številne sovražnikove oklepnike, topove in več sto vozil. Zaradi lovskih letalcev in protiletalskega topništva v sestavi letalstva so izgubili Sovjeti na vzhodnem bojišču včeraj 62 letal.

Pri letalskem napadu britanskih letal na neko severnorovsko oporišče so sestrelila zaščitna vozila nadaljnjih 7 bombnikov. Štiri je zbil en sam predstražni čoln.

V Severnem morju je neka naša podmornica napadla križarko razreda »Dido«. Po treh torpednih zadetkih se je križarka razkrala in potopila.

Severnoameriški bombniki so napadli dopolodne področje Dunaja in nekaj krajev v gornji Šleziji. Nemške in madžarske protiletalske obrambne sile so sestrelile 57 sovražnikovih letal, med njimi 51 štirimotornih bombnikov. Ponoči so zbili nad zapadno Madžarsko tri nadaljnja sovražnikova letala.

Kardinal Maglione umri

Stockholm. Kakor poroča agencija Reuter iz Rima je umrl v ponedeljek kardinal Luigi Maglione, papežev drž. tajnik.

»Učinek V 1« je težak

Amsterdam. Kakor poroča agencija Reuter, so leteče bombe v poslednjih 24 urah v ojačenem obsegu padale na južno Anglijo in londonsko področje. Reševalni vozovi so se z acetilenskim topništvom in z zvočniki vozili vso noč po londonskih ulicah ter iskali žrtve. Mnogo hiš je bilo popolnoma porušene, nekatere so bile od zračnega pritiska močno poškodovane. Neka leteča bomba je v ponedeljek popolnoma uničila več hiš. Zelo veliko škodo je povzročil značni pritisk na nekaterih javnih zgradbah in velikih trgovinah. Prebivalstvo je imelo občutne izgube.

K bojem v Franciji

Berlin, 23. avgusta. S sunki Amerikancev na področju Dreux-Chartres sta nastali v Normandiji dve, drugo proti drugemu skoraj v pravem kotu ležeči bojišči. Prvo se začenja od izliva Divea zahodno od Lisieuxa in teče dalje proti jugu proti Argentanu, kjer se prične drugo, ki se vleče proti vzhodu preko Gacéja, Laigla, Dreuxa ter se končuje pri Vernonu na Seini.

Pri novih nasprotnikovih nastopih, ki dobivajo sedaj jasnejše oblike, ima borba nemških oddelkov na odseku Argentan-Falaša skupno z uspešnimi protinapadi, ki jih je osebno vodil SS Oberst-Gruppenführer in general vojaške SS in s katero je prebil sovražno obkolutje med Trunom in Chamboisom, tem večji pomen. Danes vidimo, da tu ni šlo le za odmaknitev obkolutnih sil, temveč da sovražnik zato ni mogel udariti s svojimi severnejše in vzhodno na široki črti pripravljeneimi oddelki proti severnemu delu Normandije. Več sto invazivskih oklepnikov, ki so bili uničeni v teh bojih in težke krvave izgube Britancev in Amerikancev so poleg tega močno oslabilo sovražno ofenzivno moč.

Da je nemškim četam uspelo obvladati na področju Argentan-Falaše zadane naloge, gre zaslugi prav tako vodstvu kot vojaštvu. V začetni fanatične odpora zaščitne so izvršile glavne sile smeje napadalne nastope, pri katerih so posamezni grenadirji napadali nasprotnike z ročnimi granatami in golim orožjem ter so posamezni tigri uničili desetine britanskih oklepnikov. Oklepniški lovci in topničarji protitankovskega topništva so se podnevi in ponoči borili s sovražnimi oklepniškimi oddelki, dokler ni ohrnela moč številčno močnejšega nasprotnika.

Kako hudi so bili protinapadi, ki jih je dobil sovražnik, vidimo iz dejstva, da 21. avgusta jugovzhodno in vzhodno od Truna ni več napadel, temveč se je omejil na brezuspešne sunkne ob cesti, ki vodi od Truna proti severovzhodu.

Ob obeh straneh Argentana je sicer še pritiskel proti severu, vendar je napredoval le toliko, kolikor so mu to dovolile nemške čete, ki so se odmaknile dalje proti vzhodu do glavnih nemških črt.

Na kakih 50 km dolgi črti med Trunom in Cabourjem so napadali Britanci in Kanadci na več mestih z močnimi in strjenimi silami. Nasprotnik bi tu rad raztrgal zvezo med nemškimi četami, ki se korakoma umikajo proti Touquesu. Med stalnim menjavanjem napadov in umikov, žilavega zadrževanja in protisunkov je utrpel nasprotnik visoke izgube. Edini zahodno od Lisieuxa doseženi vdor so Nemci s protinapadi zajezili in s krajevnimi umiki tudi že izravnali bojno črto.

Na odseku Argentana pa do Eure in Seine so napadali Amerikanci s težiščem zahodno od Vernona in severozahodno od Dreuxa. Ker so se pred tremi dnevi izjalovili nasprotnikovi poskusi, da bi napredoval od Vernona vzdolž reke nazdol, je te napade sedaj po dovozu svežih sil in s podporo močnih bombniških oddelkov ponovil. Sledili so v splošni smeri proti Evreuxu. V težkih in spremenljivih bojih je uspelo nasprotniku, da je napravil preko Avre nekaj kilometrov globoko predmostje. Zahodno od Vernona proti Evreuxu napadajoči sovražnik pa kljub vsem naporom ni mogel zamajati nemške obrambne črte. Na vsem loku bojišča med malim predmostjem ob Avri in Vernonom se nadaljuje obrambni boji. S protisunko so Nemci zajezili tudi sovražnika, ki je prišel pri Mantesu čez Seine. Reka tvori severno od mesta kakih 10 km globok in 7 km širok zavoj, v katerem se je sovražnik vgnezdil in od

Trunom in Chamboisom in so tudi tu nadaljevale z zravnnavanjem bojne črte.

Pri vseh teh bojih se je, kot že večkrat ponovno, izkazal nemški posamezni borec. K obrambnemu uspehu naših oklepniških grenadirjev in oklepniških lovcev na področju južno od Lisieuxa, kjer je bilo uničenih v enem dnevu nad sto sovražnih oklepnikov, so odlično pripomogli motorizirani vojaški sili.

Drugo težišče je bilo, kot že prejšnje dni, zopet na področju Dreuxa. Ker se je zaradi nemških protinapadov izjalovil sovražni sunk iz Vernona vzdolž reke, je skušal nasprotnik ob Avri, nekaj kilometrov zahodno od Dreuxa ustvariti predmostje, da bi s tem ojačal položaj napadnih skupin ob Seini. S številnimi bombniški podprti napadi je dovedel do ustvaritve 5 km globokega predmostja, ki so ga nemške čete takoj močno napadle. Prav tako so izvedle nemške čete silno napade proti majhnemu predmostju pri Mantesu ob kolenu reke Seine. Na teh dveh mestih se nadaljujejo težki boji. Na področju Etampesa je sovražnik nadalje napadal v smeri proti Seini. Močnejši, toda brezuspešni sovražni napadi so bili usmerjeni proti prehodu preko reke pri Malesherbesu. Iz Orleansa so pridrli v poslednjih dneh oklepniški ogledniki proti severovzhodu in vzhodu. Ko so se ti večkrat ponovljeni podvigi izjalovili, je sovražnik napadel v smeri proti jugu, da bi z obkolutitvijo odstranil nemške zaporne postojanke pri Pithiviersu. Nemški zaporni oddelki pa so preprečili nadaljnje napredovanje sovražnih oklepnikov, ki so pridrali ob Lorri proti jugovzhodu. Zaradi ojačenega odpora nemških čet so bila tudi v ponedeljek malenkostna sovražna napredovanja na področju Dreux-Orleansa.

Dolžnost ključ!

Nonnenbruch je napisal za list »Völkischer Beobachter« uvodnik z naslovom: »Dolžnost do dela? — Pravica do dela?« V njem se bavi uvodoma z narodnosocialističnim naukom, ki je takoj po prevzemu oblasti proglasil pravico do dela v času, ko je vladala velika brezposelnost. Vendar pa članek poudarja, da pravica do dela ni nikaka parola, ki bi bila odvisna od časovne konjunkturo, temveč velja načelno za vsakršne razmere, naj vlada brezposelnost ali ne, naj živi narod v miru ali v vojni.

Razumljivo pa je, da ustvarja vojna tudi v tem pogledu posebne razmere. V vojni se mora nemško ljudstvo še posebej zavediti svoje dolžnosti do dela. Marsikdo, ki prej ni mislil več na delo, je sedaj zopet moral prijeti zanj. Ljudje, ki so dosegli starost, v kateri so v mirnem času lahko šli v pokoj, sedaj v polni meri izpolnjujejo svojo dolžnost v poklenem delu. Razen družinskih mater so v Nemčiji tudi ženske krepko prijele za delo. Vendar pa to velja samo za vojne razmere. V vojni obstoja posebna dolžnost do dela.

Nemški narod si je v svoji politični narodnosocialistični organizaciji priboril pravico do dela, ki jo hoče ohraniti tudi za bodočnost. V kolikor torej v tej vojni brani svoje priborjene pravice, brani tudi pravico do dela in tukaj se strneta dolžnost do dela ter pravica do dela. Ves narod je sedaj dolžan delati, da si bo z vojnimi naporji še nadalje ohranil pravico do dela za poznejši čas in poznejše rodove. Zato je dolžnost do dela obnem vojna dolžnost, ki si jo je nemški narod prav tako priboril po letu 1935. Kakor mora imeti namreč posameznik pravico do dela, tako mora imeti vsak narod pravico do vojaške obrambe, da lahko brani svoje narodne, politične in kulturne vrednote.

Dolžnost do dela, ki jo zahtevajo vojne razmere, je častna dolžnost vsakega posameznika. Nemški narod danes prav pojmuje to svojo dolžnost in jo racionalno, organizirano izpolnjuje.

Ko skušajo sovražniki Evrope doseči odločitev na vojnem polju in ko nemški narod na bojiščih ter doma v tovarnah napolnja svoje sile za rešitev Nemčije in Evrope, drugi evropski narodi nikakor ne smejo stati ob strani. Tudi slovenski narod, ki je v teh trenutkih postavljen pred veliko odgovornost, se mora učiti ob nemškem zgledu. Tudi on mora sprejeti ter z razumevanjem izpolnjevati težka bremena, pa bodisi da gre za obrambo našega narodnega obstoja pred komunizmom, ki divja pri nas, bodisi da gre za delo v zaledju. Bilo bi krivično, če bi se tisoči in tisoči žrtvovali, drugi pa bi stali ob strani in bi mirno čakali na sadove njihovega dela. Zato naj vsakdo plemenito vzame nase bremena, ki mu jih nalaga čas ter na mestu, na katerega je ali bo postavljen, vestno izpolni svojo dolžnost!

Romunsko vojno poročilo

Bukarešta. Romunsko vojno poročilo z dne 22. avgusta javlja: »Jugozapadno od Tiraspolja in na bojišču v Modalju med Prutom in Seretom stoje romunsko in nemške čete v težkih bojih s sovjetskimi pehotnimi in oklepniškimi silami. Po zelo težkih bojih z mnogo močnejšim sovražnikom smo izpraznili mesto Konstanca. 2 napadajoči letali je naša protiletalska obramba sestrelila.«

Komentar k vojaškemu položaju

Berlin, 23. avgusta. O vojaškem položaju na bojiščih piše vojaški sodelavec DNB-ja dr. Max Krull:

Gibljivi boji v Normandiji so se pred Parizom ter sploh južno od srednje in spodnje Seine ustavili. Velika želja, zavzeti Pariz z bliskovitim nastopom, se Amerikaneem ni izpolnila. Prisiljeni so, da naredo druge sklepe. Sovražnik je sicer spraval svojo pehoto že do področja Sisieuxa in Evreuxa. Bil je prisiljen, da je začel z novimi napadi, ki so mu pa le deloma uspeli. Nekaj kilometrov zavzetega ozemlja vsekakor ne more izpolniti slike o bliskovitih vojni. Nemško bojišče se stabilizira ter je svojo učvrstitev dokazalo s sprejemom nadaljnjih oddelkov, ki so se odmaknili s področja, koder so bili obkoljeni. Sovražna poročila o krajih so zelo prenapočena ter javljajo, da so kraji, do katerih so napadalni klini komaj prišli, že zasedeni. Obratno pa na nemški strani podajajo pregled splošnega razvoja, ki jasno kaže meje sovražnih posegov. S področja Caen-Argentana so se umaknili nemški oddelki proti vzhodu na srednje Seine, dočim je sovražnik pritiskal za njimi ter kot najvzhodnejšo točko dosegel kraj Lisieuxa in Evreuxa. Bil je prisiljen, da Argentana nazaj nadaljnji del črt ter prihajajo za nemško bojno črto. Protinapadi proti severno od Pariza pri Mantesu izpostavljenem majhnem predmostju so uspešno v teku. Zapadno od St. Germaina, Versaillesa in Fontainebleaua so nemški zaporni oddelki zadržali ameriške motorizirane sile.

Pri Caenu-Argentanu, kjer se je nemški oddelkom posrečilo, da so si izvojevali umik in osvobodili hrbet. Drugi je bil sunkel proti Parizu z zahoda, ki je bil prestražen, tretji pa sunkel proti Parizu z Orleansa proti severu, ki se je prav tako ustavil. Sedaj kaže, da hoče nasprotnik zaokreniti proti jugu, s čimer bi se oddaljil od glavnega bojišča.

Boji na južnofrancoskem izkrcevalnem področju nam kažejo močno osredotočenost sil pri Toulonu, kjer podpira ladijsko topništvo sovražne napade. Tudi nemška obalna obramba je pokazala veliko moč, vendar ni mogla preprečiti, da se ne bi boji razširili vse do mestnega področja. V ostalem pa je vdorni armadi le v majhni meri uspelo, izsiliti napredovanje proti zahodu in severu.

Težišče sovjetskih napadov se je premestilo na bojišče ob Seretu. Tu je vrgel nasprotnik v boj svoje izredno motorizirane napadalne divizije, ki jih je imel v rezervi ter je dosegel z žrtvovanjem številnih oddelkov nekaj vdorov. Jakost nemške in romunske obrambe nam najbolj dokazuje sestrelitev 200 oklepnikov. Zaradi težkih človeških in tvarnih žrtev so bili Sovjeti prisiljeni, da zberu tu oddelke z drugih delov bojišča, koder je popustila jakost sovražnih napadov. To velja tudi za tri različno velika predmostja pri Baranovu, Varki in za najmanjše pri Kozjenicah. Na severnem odseku Sovjeti vsled naraščajočega nemškega delovanja niso mogli v polni meri razviti svoje bojne moči pri Vilkovskih in Rosjeniju. Pri Tukumu doseženi uspeh so nemške čete še bolj zavarovalne. Sovjetskim sunkom proti Dorpatu se upira še močnejša obramba.

Pri nasprotniku smo opazili tri ločene nastope in sicer: poskus obkolutitve

Nad 200 sovjetskih tankov uničenih

Berlin, 23. avgusta. Na vzhodnem bojišču se je težiče bojov trenutno premestilo na južni osek. Nemška obramba je odgovorila na osredotočene boljševiske sunke. Pod težo nemških in romunskih protinapadov so obležali kar 204 sovjetski oklepniki. Napad preko Dnjestra so nadaljevali boljševiski jugovzhodno od Tighine. Nemci pa so jih hitro zadržali. Suneč med Prutom in Seretom, s katerim so sicer nekaj napredovali, je stal Sovjete 112 oklepnikov. 50 so jih izgubili pri brezuspešnem poskusu, da bi bočno zavzeli vogalni opornik nemškega bojišča Targu Frumos.

Ob karpatski bojni črti so odbile nemške čete le ponekod napadajoče Sovjete. Pač pa so se zahodno od Sankta in severozahodno od Krosna nadaljevali siloviti krajevni boji. Sovražnik tu je zopet ni mogel doseči nameravanega prodora. Jugovzhodno od Mielca so valovili boji večkrat preko Radomista in Vielkov. V velikem Vislinem loku se je izjalovil boljševiski napad z vdornega področja pri Baranovu proti zahodu. Sedaj zbirajo Sovjeti svoje sile za nov napad. Južno od Varke so divjali boji s spremljivo se srečo za kraj Gvoščov.

Severovzhodno od Varšave so nemške čete prestregle ali odbile sovjetske napade proti spodnjemu Bugu. Na področju Zambrova, ki proti jugozahodu omejuje Bobrova močvirja, so

Sovjeti krajevno napadli. Posrečil se jim je vdor, ki ga Nemci sedaj čistijo. Južno in severozahodno od Vilko-viškov so boljševiski zopet brezuspešno napadli.

Občutna drobitev obsežne pripravljeneh sovjetskih nastopov na krajevno omejene napade, ki jo že teden dni spoznavamo na bojišču med Karpati in Memelom, je posledica stalnih težkih sovražnih izgub. Kakšne so bile te izgube vidimo iz dejstva, da je nek, sedaj pri Vilko-viških boriča se nemška oklepniška armada, ki je pričela svoje boje 26. julija pri Kovnu doslej uničila ali zaplenila: 1067 oklepnikov, kakih 1000 topov, 149 metalcev granat in 709 strojnjev. Poleg visokih krvavih izgub so izgubili boljševiski tudi 3000 ujetnikov.

Na severnem odseku je sovražnik pri Bausku z dvema divizijama pritiskal na tamkajšnje nemško predmostje. Brezuspešni nastop je stal napadalec 400 mrtvih, 150 ujetnikov in mnogo orožja. Nemci so pritiskali za umikajočimi se Sovjeti in so še bolj razširili svoje predmostje. Nemški protinapadi so zadeli boljševiske sile na vdornem področju pri Modohnu. Tudi tu ni mogel ogorčeni odpor preprečiti napredovanju nemških čet. Na področju zahodno od Pskovskega jezera je pritiskal sovražnik še nadalje s podporo oklepnikov in bojnih letal. Posamezne vdore so Nemci zajezili.

Rupnik in slovenski domobranci

Radijski govor g. Cergola Izidorja 20. avgusta

Dolgo je že tega, kar smo izgubili svojo samostojnost. Tako dolgo že, da bo marsikdo, ki me danes poslušam, smatral, da ni prav nič potrebno izgubljati besede okoli tistih težkih in srmatnih časov.

Vsem tem moram pokazati dve stvari: prvič, da se nič na svetu ne dogaja brez globljega vzroka, in tako torej tudi do naše propasti ni prišlo brez njega. Drugič pa, da naš narod ni od večera, da ima za seboj dolgo in prečestokrat svetlih žrtv, viteštva in junštva polno zgodovino. Vse te generacije naših dedov, pradedov in prapradedov, ki so oblikovale našo prelepo domovino, vsi ti naši junaški predniki, ki so z orožjem v roki branili čast in kulturo našo — imajo danes pravico zahtevati, da se ozremo nazaj, vprašamo zgodovino za svoje grehe in poistemo tiste globoke vzroke, ki so jih povzročili. Kajti Bog ve ali tudi danes ne delamo istih napak in Bog ve če tudi tokrat ne pride do istih grehov in istih pogubnih posledic? Zato hočem poprositi tudi te, ki gledajo samo naprej, da me v tem današnjem govoru od časa do časa pospremito malo tudi nazaj na pota stare, preizkušene in nikdar zmogljive učiteljice: naše zgodovine. In prepračen sem, da nam bo potem marsikaj od danes in jutri mnogo bolj jasno. Vem, da bomo v tem za naš narod tako težkem in burnem času pravo pot na ta način dosti bolj varno in prejšnjo. Pa tudi z mnogo večjim pogumom bomo potem šli po njej, ker bomo prepračeni, da to ni nauk samo od danes, temveč od večera in danes za jutri...

Naš narod se danes sicer nahaja v pretežkem položaju. Niti z eno besedico ne bi hotel tega omiliti — nasprotno: to nesrečo njegovo hočem še pravo sečno podčrtati, da se nikoli ne pozabi. Mi smo z vojno 1941. leta izgubili svojo državno samostojnost in poslali razkosano telo. Toda svojo svobodo smo izgubili že mnogo prej. Naša prava svoboda je začela s tistim trenutkom, ko smo izgubili svojo duhovno samostojnost, t. j. t. ki smo se odtujili pravi narodni duši, v tistih časih, ko smo sicer še govorili, pili in pisali po slovensko, toda začeli misliti in čutili nenarodno. Začetek naše sužnosti sega torej že daleč nazaj — in to so tisti globoki vzroki, ki so povzročili izgubo tudi samo še znanje državne svobode. To je že kazeno za greh, ki smo ga storili mnogo prej! In pot rešitve je greh spoznati, priznati ga, skesati se in skleniti ne več grešiti ter tudi z dejanjem kreniti na novo pot. Samo tako pot more prinesiti stalno ozdraviljenje in pravo svobodo, vse druge poti so varanje, čisto sicer sladko, zato pa tudi tem bolj pogubno.

Taka pot je tudi najtežja pot. Toda povejte mi vi, ki ste za kratke stave: ali se je kdaj težka bolezen ozdravila z lahkim zdravljenjem? Morda boste z dvomom, ali tudi z ogorčenjem rekli: kakšna bolezen! Celo zelo verjetno je, da boste mnogi to rekli. Toda ravno to je dokaz, da so nekateri deli našega naroda še vedno težko bolni, baš to, da se te bolezn, tega greha ne zavedajo in ga nočejo priznati, s čemer jim je tudi pot k ozdravljenju zaprta.

Hočete samo en majhen dokaz tega nezavedanja naše nesreče? Evo ga, saj je splošno znano! Ali mislite, da bi smeli poindici in skupine zdravega naroda po njegovem zlorabi in v suženstvu prijeti domače zabave in žure s plesanjem in veseljenjem, menite, da bi smeli z isto brezskrbnostjo kot v miru nadaljevati s promenadami in uživanjem mnogi in premnogi sredi nas — ali bi smeli vse to v trenutku, ko stotine njihovih sobratov in sester zaradi satanske igre izgubljajo svoja življenja, ko se ruši naša domovina, ko se morda za stoletja odloča usoda slovenske krvi, — ali bi jim mogla to dopustiti njihova vest, če v okrilju naroda ne bi imeli bolezn?

Mi hočemo ozdravljenje naroda, hočemo njegovo življenje. Zato nas prav nič ne sme preprečiti, da ne bi povedali resnice. Tudi pred našim državnim zborom smo to delali, tudi takrat govorili o težki bolezni in posledicah in bili zaradi tega čestokrat zapirani in srmateni. In tako hočemo in moramo delati tudi danes...

Vem, da si i ti kmet i ti delavec, obrtnik, uradnik, vem, da si vi vsi in ves narod želite miru in svobode. Kako

tudi ne? Narod in ljudstvo, ki ne tebi po svoji svobodi, ni vredno življenja; svoboda je njegova pravica. Toda tudi dolžnost! Srbski narodni izrek lepo pravi: »Ljudi traže slobodu, a sloboda traži ljude!« Da, svoboda zahteva doraslost naroda, zahteva njegovo zdravje in moč, da jo bo lahko ponesel. Svoboda lahko pride samo po pravi narodni poti, ki jo z vsemi silami izgrajujejo vsi stanovci naroda!

In katera je ta prava pot? Mnogo jih je, od katerih vsakdo trdi, da je na pravi poti in da prinaša svobodo. Kako naj narod presodi, kdo ima prav? — se moramo vprašati; kajti prava pot je in sme biti samo ena! Ne smemo po večjih poteh, ker nas to razbija in razdvaja, mi pa moramo biti složni.

Na to ne more biti odgovora niti znanstvenik, niti politik, na to vprašanje odgovarja narod sam. S svojim lastnim kompasom si išče pravo pot, ki sme peljati samo iz globine njegove duše, preizkuša pa ga z nauki svoje zgodovine. In ta naš slovenski narodni kompas nam bo danes povedal: da so lažne vse tiste poti, ki na lahek način obljublajo svobodo, da so vsi tisti prišepetali jur-trišnjega koca vojne od satana poslani, da nas premamijo in pripravijo do nepremišljenih korakov, kot smo jih storili večera in predvečerašnjim, takrat, ko smo se poslužili lažnega — židovskega kompasa, ki ga še danes mnogi nočejo odvreči.

Najprej ti obljublajo svobodo, narod moj, partizanski osvoboditelji. Tisti, ki govore o socialni pravičnosti, o diktaturi proletariata, o »veliki in »zagovorniki« rdeči armadi, o miru, o blagostanju in bogve še kaj! Toda pomni: vse to nosijo samo na jeziku! V duši pa jim kraljuje neizmerno sovraštvo do vsega, kar je slovensko in krščansko. To so tudi dokazali! Ali morejo biti osvoboditelji tvoj tisti, ki so na naši zemlji zazneli bratomorno borbo;

tisti, ki so začeli borbo ne proti tako imenovanemu okupatorju, temveč proti lastni krvi;

tisti, ki širom slovenske zemlje sodelujejo z badogilevskimi razbojniki;

tisti, ki so s temi propalčnimi sklenili sporazum o odstopu naših krajev ob Soči in na Krasu savojskim tlačilcem našega ljudstva;

tisti, ki so zoper Boga in Kristusa dvignili svojo krvavo pest;

tisti, ki so napolnili preko 30.000 grobov z najboljšimi slovenskimi sinovi in hčerami;

tisti, ki so slovensko trobojko omadeževali s krvavo peterokrako zvezdo, ki je naš narod nikoli ni poznal;

tisti, ki dnevno kot Slovenci rušijo in požigajo slovenske kulturne spomenike;

tisti, ki uprosajajo najosnovnejše temelje našega narodnega gospodarstva?

Ali morejo biti osvoboditelji, skratka tisti, ki so izvor vsega zla na naši zemlji?

Ne, njih in njihove metode je naš narod obsodil in odklonil. Naš narodni kompas je pokazal pravo pot in razkril, kak to krvavo orodje židovskega zarotnika.

Se nekaj ti obljublajo ti partizani! Govore ti o Rusiji in o ruski armadi, ki te bo osvobodila. Toda mi nismo pozabili, da Rusija sploh ne obstoja, ker so je Zidje in boljševiski uničili, in dobro vemo, da imamo opraviti samo z boljševisko Sovjetijo, v kateri ruski narod ni gospodar, temveč suženj, — kot bi bil tudi ti, Slovenec in Slovenka, suženj v naši slovenski Sovjetiji. Kako naj nas torej »osvobajata« Rusija, če je pa ni? Kako naj vodi neko »slovensko« in »sloveneško« politiko, če je pa edij Zidov, ki ji vladajo, samo in edino svetovna revolucija, iz katere naj izidejo vsi narodi kot brezpravni židovski sužnji? Ali si tudi ti, sobrat moj, za tako svetovno židovsko gospodstvo? Če si, podpiraj partizane, toda vеди, da kopljesh s tem grob i sebi i narodu svojemu.

Danes se bje v Evropi na vzhodu gigantska bitka. Ponovno moram reči: Svoboda ti prihaja samo od poraza boljševiske Sovjetije i Evropa z Nemčijo kot najmočnejšo silo mora premagati to krvavo židovsko orodje in s tem onemogočiti svetovno revolucijo. Mi v tem velikem spopadu nimamo kaj odločati. Toda ena pipalka tega sovjetskega kolosa, zgrajena na krvi stotisočev in milijonov ruskih sinov, sega tudi na našo zemljo. Tukaj pa smemo in

moramo storiti svoje in to pipalko uničiti. Danes smo na najboljši poti, da s podporo nemške vojaške sile to dosežemo! Naš narod je spregovoril in obsodil, nato pa zavihal rokave in krenil na delo. Vsi, ki stojite še ob strani, pristopite. Ne čakajte! V usodnih trenutkih ni čakanja, to je obsodba. Ne obsodba od poindincev ali političnih skupin, to je obsodba od naroda in njegove muke izrečena...

Toda svobodo ti obljublajo tudi drugi. Govore ti o njej, kot da jo imaš že pred sabo, samo roko ti je treba stegniti, da jo dosežeš. Prav nič se ti ne bo treba truditi; vse tisto, kar sem govoril uvodoma so zanje prazne marnje. Kajti mi nismo izgubili, tako pravijo, »svoje svobode po lastni krivdi, temveč je temu kriva Nemčija, ki nas je napadla. In ko bo ta vsega kriva Nemčija poražena, bodo dobili tudi svobodo. To se pa bo zgodilo prav kmalu, ker so naši »zavezniki« že zelo blizu. Zato se samo pripravljamo, da jih dočakamo in da od bežečih čim več vzamemo. O komunistih ni treba voditi računa, ker da jih bo že »jugoslovanska vojska pomirila. Tako in slično ti, slovensko ljudstvo, govore ti drugi.

Kdo so ti drugi? Ali je njihova pot prava in ali naj po njej gremo? Dobro, poslušajmo njihov glas in presodimo ga...

Ali ni, bratje in sestre moje, žudovito sličen tistim glasovom od spomladi 1941 in klidem od 8. septembra 1943? Ali ne išče zopet in ponovno naše rešitve na drugih, neslovenskih poteh? Podobna je, da se ta glas in njegovi nosilci niso še niti naučili, da jih je naša nesreča pustila še popolnoma slepe, ko da jim sploh od srea še ni prišla!

Danes je vsakemu, ki hoče biti pameten, jasno, da je Jugoslavija šla v vojno samo po zaslugi svoje židovskomasonske politike in da Nemčija vojne z njo ni hotela. Res je, da so nas Nemci osvojili in zrušili. Toda to so tisti, ki danes zopet svoj glas povzdigujejo, morali vedeti že prej, preden se je to zgodilo in voditi politiko, ki bi do te naše skupne katastrofe ne dovedla. Oni so odgovorni in narod ima pravico klicati jih na odgovornost! Mesto pametne politike pa so v času naše mizerne nacionalne in vojaške sile vodili politiko iz zivanja močne Nemčije in naslanjanja na slabe zaveznike.

In to isto delajo tudi danes. Ni jih izutil niti prvi greh, vstop v vojno in katastrofa, ko so nas ti zavezniki pustili lepo na cedilu, niti drugi napačni koraki, ko so s svojo politiko povzročili pokolje na Grčaricih in Turjaku. Ne žrtve, oni so krivi, ker so zopet in zopet računali na napačno karto in vrgli na njo vse, prav vse in tako izigrali stotine mladih slovenskih življenj.

To ni prava pot, ker ni naša slovenska in ker je zgrajena na slepih in pomoči drugih. Mi pa poznamo pregovor: »Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal!«

S tem je narod povedal tudi že osnove svoje prave poti: iti sam vase, prebuditi se in si pomagati sam. Ne računati na prav nič, kar pride od zunaj; kajti to ne bo prišlo zaradi nas in se na naše potrebe prav nič ne bo oziralo.

Toda ta drugi glas nam bo takoj dodal: res je, da »zavezniki« ne bodo prišli zaradi nas. Ampak njihov interes je, da Nemčija pade in da Sovjeti ne zmagajo, in s tem bodo tudi nam koristili. O, kako pogrešen je ta račun in koliko razočaranj in novih žrtv nas bo stal, če bomo naj polagali svoje usode!

Ali ne veste vsi tisti, ki tako govorite, da same eden drži niti zavezniške politike v svojih rokah — vešni, nesramni in potuhneni Zid? Ali ne vidite njegov rečeč se obraz i za današnjo Anglijo i za Rooseveltovo Ameriko i za Sovjetijo? Kako to, da je Izrael in krmlju i v kapitalistični i v komunistični državi, to vendar vemo, da Zid Zidu očj ne izključe? Danes bi vam pač že moralo biti jasno, da današnja Anglija ne vodi angleške, temveč židovske politike — sicer ne bi sama sebe žagala veje, na kateri sedi. Kajti podpiranje Sovjetije, vršenje invazije na njeno zahtevo in s tem rušenje edine armade, ki lahko zaustavi boljševiske, je žaganje lastne veje! Vem, da boste rekli mnogi, da zopet govorim proti Angležem in Amerikancem. Ne, dragi moj, ne govo (Nadaljevanje na 5. strani.)

Nemški narod se ne da še enkrat varati

Berlin, 22. avgusta. Če bi Nemci ali Japonci enkrat položili orožje, potem bi lahko z njimi tako brezobzirno postopali kakor bi to le hoteli. Glavna stvar je le poskusiti jih pripraviti do tega, da prenehajo z bojem in zato je vsako sredstvo dobro. To izjavo lista »New York Daily News« komentira danes »Deutsche Allgemeine Zeitung«. Casopis pripominja uvodoma, da kaže ta glas na položaj, ki je za politično obnašanje Nemčije v odločilnih vojnih tednih največjega pomena.

Wilson je v svojih 14 točkah, tako nadaljuje časopis, prevratal nemški narod s tem, da mu je obljubil za primer kapitulacije ugodnejše mirovne pogoje in življenje v demokratični svobodi. Roosevelt, Churchill in Stalin pa nasprotno nikdar niso kaj takega obetali, marveč so vedno javno in uradno poudarjali, da pomeni brezpogojna kapitulacija, da bo Nemčija popolnoma brezobrambna ter da bodo

lahko sovražniki z njo ravnali kakor se jim bo poljubilo. Praktično pomeni to izročitev boljševismu in uničenje.

»Deutsche Allgemeine Zeitung« končuje: »Motiv, ki je dovedel »New York Daily News« do takih izjav, je skrb za izgubo nadaljnjih ameriških življenj. Casopis misli namreč, da bi se dalo z novim varanjem po Wilsonovem načinu pristižiti mnogo ameriške krvi. Glede cilja, glede zasuženja in uničenja Nemčije, pa je časopis istega mnenja z Rooseveltom. Mi Nemci ne bi potrebovali italijanskega primera in ne zunanje-političnih izkustev 20. julija, da bi spoznali, da ne velja sovražna volja po uničenju le enemu režimu, marveč vsemu narodu. Vojaški poskus, premagati Nemčijo, bo resnično veljal neštevna ameriška življenja. Toda popolnoma se bo ponesrečil poskus na Wilsonov način varati nemški narod. Glavna stvar teh vojnih tednov je dokazati nasprotniku, da sta obdve poti brezsmiselnii.

Uspešen boj srbskih oddelkov proti tolpom

Beograd, 22. avgusta. »Novo Vreme« prinaša poročilo o uspešnih bojih narodnih oddelkov proti komunističnim tolpom v Srbiji v prvi polovici avgusta. Iz tega poročila je razvidno, da je padlo samo v enem boju preko 400 komunistov. Povsod, kamor so prišli komunisti, so morili, ropali in odvlekli s seboj može in žene.

Ujeti komunistični komisar Franjo Gaberšek je izjavil pri zaslišanju, da je zelo razočaran nad oglasnim in protikomunističnim obnašanjem srbskega naroda in da se čudi hrabrosti narodnih borcev. Oni so danes združeni proti nam in proti našemu maršalu Titu je izjavil Gaberšek. Ne ka ujeta Komunistika je obžalovala, da ne bo več doživela dne, ko bo razobehena v Beogradu rdeča zastava in je izjavila, da je uvidela, da so bili sedanjji komunistični napadi na Srbijo poslednji brezuspešni poskusi.

Nov obupen klic na pomoč

Stockholm, 22. avgusta. Kakor poroča Reuterjev diplomatski dopisnik, postaja položaj upornikov v Varšavi vedno resnejši. Takozvani general Bor, vodja varšavskega podtalnega gibanja, je sporočil nov obupen klic na pomoč. Londonski poljski krogi izjavljajo k temu, da je bila zavezniška pomoč Varšavi v orožju in strelivu povsem nezadostna, tako da se uporniki ne bodo mogli več dolgo upirati Nemcem. Zaenkrat se še vedno obupno borijo dalje.

Klic na pomoč varšavskih upornikov meče prav čudno luč na vrednost

angleških obljub, zagotovil in zavezniške zvestobe. Primer Varšave jasno kaže, koliko cenijo v Londonu male države in koliko se trudijo, če dospe ena teh držav v težak položaj. Varšava se je popolnoma zanesla na zagotovila Anglije in njenih zaveznikov. Danes pa je popolnoma zapušena in mora drago s krvjo in smrtjo plačevati svoje zaupanje v angleška zagotovila.

Nadaljnjo značilno luč na razmere v Varšavi meče poročilo londonskega časopisa »Daily Herald« ki pravi: »Kdor leti v Varšavo, leti v smrt!«

Trebljenje komunističnih tolp

Berlin, Komunistične tolpe so skušale te dni izvršiti napad na severnoslavonsko mesto Pitomac, ki leži v dolini Drave. Tamkaj se boreča poglavnika telesna garda je odbila tolovaje, ki so utrpeji visoke krvave izgube. V teh bojih je padlo 158 tolovajev, po izjavah ujetnikov pa jih je bilo ranjenih več kot 150.

Berlin, V vzhodni Bosni so vrgli nemški gorski lovci nazaj dele komunističnih tolovajških skupin, ki so priiskale proti jugu ter jim zadržali težke izgube. Pri Sokolacu je bila uničena neka tolovajska skupina, ki se je odločila od glavnine.

Amsterdam. Kakor javlja agencija Reuter iz Alexandrije, so izrekli na ključnem zasedanju vojnega sodišča, za se je bavilo z uporom na ladji »Averoffe« in v mornariški akademiji, osem nadaljnjih smrtnih obsodb nad pripadniki grške mornarice. Med obsojenci je bil tudi nek grški častnik. Nadaljnje obsodbe so bile izrečene na zaporne kazni od 17 do 20 let.

Kulturni boljševizem

(Nekaj pogledov v preteklost)

Drama je uprizarjala številna dela s komunistično tendenco zlasti od l. 1934., ko je postal dramaturg gledališča Josip Vidmar. Ob predstavi Skvarkinovega »Tujega deteta« (5. okt. 1935) se je dvignil prvi obsežnejši odpor proti boljševiscaji Narodnega gledališča, proti izrabljanju take ustanove v narodu škodljive namene. Ostalo je pa v glavnem pri protestu. Drama je še naprej uprizarjala rdeča tendenčna dela in je ustvarjala ali potencialna tendenčnost pri delih, ki niso bila tendenčna ali so bila tendenčna le v majhni meri.

Komunisti so delo za penetracijo kulturnega boljševizma izvajali brez dvoma po načrtu. Načrt so izvajali postopoma, a so ga skrbno zakrivali s tem, da so uporabljali različne krinke. Poznati prodiranje kulturnega boljševizma pomeni poznati stopnje in krinke tega prodiranja.

Če je hotel kulturni boljševizem prodreti, je moral osvojiti važne kulturne postojanke (n. pr. Drama, knjižna založba), kjer se je lahko močje širil. Potrebno pa je bilo še vedno: dobili je moral tradicionalni, ugleden organ, kjer je lahko svoje nazore izrecno kazal — najprej sporadično v ustvarjanju kulturno-

boljševiske proze in pesmi, v kritiki kulturnih pojavov, ocenjevanju knjig in gledališkega dela — nato pa že povsem odkrito v načelnih razmišljanjih o nalogah literature.

Organ, ki bi omogočil vse to, je bila revija. Revija je važen pojav v narodni kulturi. Kdor ima revijo, lahko zbira okrog sebe literarne ustvarjalce, jih šola in idejno usmerja ter s tem vpliva na vso rast kulture in na napore publike. Posebnega pomena je revija z ugledno preteklostjo, ki že s tem, da komu sploh kaj priobči, ustvarja piscu glas kulturnega delavca. Taka revija je navadno na glasu, da stoji izven političnih vsakdanjih borb in uživa zato ugled nepristranosti. Kar izide v njej, se lahko sklicuje na to in se s tem brani pred očitki tendenčnosti.

Slovinci smo imeli dve vodilni tradicionalni reviji, Ljubljanski Zvon ter Dom in svet, Komunisti so načrtno zavzemali Ljubljanski Zvon in so ga nazadnje dobili popolnoma v roke, da je postal revija za širjenje kulturnoboljševske književne teorije. Pri prodiranju k Zvonu so jim pomagali zavezniški Josip Vidmar in drugi neodvisni literati. Na katoliški strani pa so hromili in onemogočali boj proti kulturnemu boljševizmu njegovi

zavedni ali nezavedni pomagači Koček s svojim krogom mladincev in krščanski socialisti.

Zahteva po svobodni umetnosti.

Prva stopnja bližnje priprave na kulturni boljševizem je bila zahteva po absolutno svobodni umetnosti, združena z napadom na katoliško umetnost. Glavni bojovnik na tej stopnji je bil Josip Vidmar.

Vidmar ni bil prvi pri nas, ki je zahteval popolno svobodo umetnosti. Pred njim so delali isto mnogi v preteklem stoletju, ko so se branili pred Mahničevovo kritiko. Isto je zahteval Ivan Cankar; prav to je povedal Zupančič Izidorju Cankarju, ko je očitil pristranost katoliški kritiki: »Odkrito povem, da vidim na vaši strani neko metodo, ki je resnični umetnosti po mojem škodljiva...« »Meni se zdi, da se je pri nas napravil iz kulture in umetnosti politicum: odtod izvira pristranska kritika.« (Dom in svet 1911, str. 77; prim. Odgovor A. Ušeničnika v Casu 1911, ponatisnjeno v Izbr. epish II. z »opomnjoc.«) Zupančič je zahteval, naj se splošna vrednost literature sprosta le po estetskih vidkih. Druge vidke sicer kritik lahko upošteva, toda le kot svoje osebno mišljenje, ne pa kot odločilno sodbo o umetnini. To je le zelo na rahlo omiljen larpurlarizem.

Vidmar torej ni bil prvi pri nas, ki je zahteval popolno svobodo umetnosti. Bil pa je prvi v tem, da je take nazore

spravil skoroda v nek sistem, da jih je dosledno, z veliko bojevitostjo, uveljavljal v kritiki. Posebno pa je bil prvi v tem, da je napadal katoliške pisatelje in je katoličanom celo odrekel kulturno tvornost.

Svoje nazore je v precejšnji meri razložil že v Kritiki (izhajala je od l. 1925. do 1927.), ki ji je bil sam urednik, izdajatelj, odgovorni urednik in glavni sodrudek. Ze v uvodniku prve številke je nastopil proti svetovnonazorni delitvi umetnosti »v tako imenovano »napredno umetnost«, »katoliško umetnost« in »proletarsko umetnost«. Ta razpejstenost... ovira popolno osredotočenje umetniških sil in umetniškega duha. Zato je potrebno, da bi pojmi »napredna«, »katoliška« in »proletarska« umetnost prešli v pozabo.« Zagovarjal je »tako imenovano čisto ali objektivno umetnost, danes omalovaževano netendenčno umetnost.« (1927, št. 4; 50.) »Kritikac pa je bila le Vidmarjev osebni organ. Važnejše je njegovo pisanje v Ljubljanskem Zvonu, kar je pri Zvonu pomenilo uverturo h kulturnemu boljševizmu, začetek prve stopnje.

Napad na katoliško umetnost.

Napad se je začel l. 1928., ko je Zvon objavil Vidmarjev članek »Umetnost in svetovni nazor« (str. 92—103). Vidmar razlaga, da mora biti umetnik prost vsakega svetovnonazorskega gledanja, drugače ni svobodni pri svojem ustvarjanju, ker je — po Vidmarju — svetovni nazor

nekaj od zunaj sprejetega, racionalnega, dočim je umetnost bistveno iracionalna. Resničen umetnik more biti le, kdor je popolnoma svobodoumen. Še isto leto je Vidmar v Zvonu proglasil Pregljevo umetnost za manjvredno, češ, Pregelj je katoličan in zato vezan pri ustvarjanju. »Moralna okupiranost in nesvobodnost stavlja Pregljev meje, da ne more do elementarnega ustvarjanja« (LZ 1928, str. 759).

Napad je zavrnil A. Ušeničnik v Casu (>O svobodni umetnosti«, Cas 1928, 337—356) in dokazal, da umetnika nravnost in dogma ne moreta ovirati. Vidmar pa je v odgovoru na Ušeničnikovo razpravo še ostreje formuliral svoje nazore in postavljal naravnost dilemo: »Ali kristjan ali umetnik.« (LZ, 1929, 400.)

Kajpak to niso bili samo Vidmarjevi osebni nazori, marveč je podobna miselnost takrat še pomenila uradno smer vse revije. V programu Zvona za l. 1929. je bila samo še čista umetnost — »Resnično tvorna in plodna je samo brezpogojna in absolutna svoboda — umetnost, ki plava visoko v oblakih, vzvišena nad vsakršno ideologijo, umetnost, ki se osvobaja celo liberalne, »svobodomiselne« tendenčnosti in se dviga v »absolutno poudarjanje zgled umetnostnih idej,« kakor je ob predsetletnici Ljubljanskega Zvona pisal Ovirik (LZ 1930, 1—4) v članku »Ideološki temelji sodobne slovenske literarne ravnotežje.

(Dalje)

Pismo iz Bergama

Bergamo, sredi julija. Pred nekaj dnevi sem čital poročilo »Slovenca« o dogodkih v Ghiaie Di Bonate v bergamski pokrajini. Ze nekaj dni pozneje sem imel priliko osebnobiskovati ta kraj.

Hier vollzogen sich die Erscheinungen. — Na tem kamnu je klečala mlada Adelaide Roncalli, ko se ji je prikazovala Marija.

Iz našega kraja smo odšli na romanje v ta kraj, in sicer nas je odpovalost sto oseb, med njimi smo vozili s seboj v vagonu tudi 25 bolnikov. Sam sem odšel v veliki meri tudi iz »radovednosti, hotel sem se namreč osebno prepričati o dogodkih, o katerih se v vsej Italiji in še daleč okoli toliko govori.

Naš vlak je potoval do tja točno 36 ur, torej si lahko mislite, kako je bila vsa pot naporena zlasti še za bolnike, ki smo jih imeli med seboj. Pa so težave, zlasti pa vročina, še kar potrpežljivo prenašali.

Ustavili smo se v Bergamu, jaz sem pa takoj zjutraj že odšel na kraj prikazovanj. Kraj sam je še eno postajo naprej od Bergama. Ime postaje je Ponte Potra, od postaje pa je treba še 4 km dalje iti peš. Ljudje je tu vedno zelo mnogo, vendar zjutraj ni bilo takega navala. Pač pa prihajajo na železniško postajo stalno dolgi vlaki, ljudje se vozijo sem v tovornih in odprtih tovornih vagonih. Tudi težko bolni se zadovoljijo s takim prevoznim sredstvom.

Čudežni dogodki se še dogajajo, tako je danes neki mutec spregovoril. Vseh čudežnih ozdravljenj je bilo do sedaj naštetih 110. Ker je jutri 15. julij, pričakujejo tega dne še posebno značilnih dogodkov.

Govoril sem s tukajšnjim župnikom, pa ne mara o dogodkih samih dati nobene izjave. Govoril sem tudi z očetom deklice Roncalli Adelaide, pa mi ni maral povedati, kje je sedaj njegova hčerka. Mati je z vsemi 6 otroki nekam odšla, tako da ljudje ne vedo zanj in da je s svojimi prošnjami ne nadlegujejo.

Medtem ko vam pišem te vrstice, je okoli mene že vse polno ljudi. Neprerastano prhajajo novi vlaki, polni potnikov. Od naših 25 bolnikov, ki smo jih imeli s seboj, sta danes popoldne ozdravela dva, ena je bila slepa.

Večna beseda našemu času

Poletje je zdaj in jutra so eno samo razkošje. Greš po stezi preko travnikov in na vsaki travni bilki je kaplja rose. Kosci kosijo otavo in z neko radostjo jim pada pod noge, ki v velikih korakih lovijo urno koso. Sončnice cveto in gledajo k soncu. In nato bi naša misel našla Boga. V vsaki travni bilki, v vsakem cvetu bi našli besedo o Stvarniku.

Godi se pa vendar drugače. Sodobni človek vidi naravo. Toda ne zna brati v njej. Vidi cvet, pa ga utrga, uživa njegov vonj, uživa, ko si ga da v gumbino, uživa, ko se postavlja z njim. Morda prej ni mislil na uživanje, ko pa sreča prvo stvar, postane ves sebičen. Storit bi vendar moral drugače, zahvaliti bi se moral Stvarniku in ob drobnem cvetu misliti na Njegovo lepoto. Vreči bi se moral z radostjo pred Boga na kolena, kot pada rosna otava koscu pred noge. In sončnica bi ga morala učiti, da mora vsekdar gledati k soncu, k Bogu, k njemu, ki je življenje njegovega življenja.

Zakaj vendar hodimo v svobodno naravo, zakaj raje ne ostajamo v tovarnah, v delavnicah, v pisarnah. Mojzes je stal pred gorečim grmom in Bog mu je govoril: »Sezuj obuvata svojih nog, kajti kraj, ki na njem stojiš, je sveta zemlja.« Sveta zemlja! Mar ni svet vsak košček zemlje, ki ga je ustvarila božja misel. Sveta je zemlja, ker je v nji sled Boga. Sveta je zemlja, ker je vse en sam goreči grm, v katerem skrivnostno biva Bog.

Ljudje tega ne marajo. Nočejo videti Boga, nočejo čutiti topline božje. Koder bi moral biti Bog, tam je pekel. V naravo, v polja, v travnike in gozdove hodijo zato, da uživajo, da delajo greh. Kar bi jim lahko bilo v blagoslov, jim je v zlo, zemlja jim postaja goreči pekel in sami drvijo v njegove plamene. Govorijo v vznesenih besedah o naravi, se navdušujejo za lepo — za vse to so le besede. Osnova vsemu je uživanje, ugodje, ki ga občutijo, da hranijo duše, ki so prepojene z življenjskim materializmom. Svobodna narava jih ne osvobodí, ampak usuznji, kot jih usuznji jed in pijača.

Iz Trsta

Devin. Zadnjič me je pot zanesla sem na skalnato obalo Jadrana, v staroslavni Devin. Ne mislim opisovati tega pristnega kraškega naselja, tudi se ne mislim dotakniti zgodovine porušene devinske trdnjave in ne povestnice bahatega gradu, ki tako samozvestno stoji na morskih pečnauh. Nad vsem leži dih dolge, bridke vrede. Vse okolje z ljudmi in hišami vrede se pogreza v osamljenost, zapuščenost. Daleč so poljane in morja, preko katerih vihra krvava vojna, njene grozote se odražajo pa tudi v tukajšnjem skalovitem ozemlju, njenih ihtečih preplah valovi po sosesčini. Ko zamišljen prikorakom do širokega vhoda na grajsko dvorišče, presenečen obstanem. Pred seboj vidim skupino krepkih, zagorelih fantov, ki budno stoje na straži. To so fantje slovenske narodne straže, ki obiskujejo podčastniško šolo, ki ima svoje prostore v ponosnem gradu. Fantje so zdravi, veseli, navdušeni. Počutijo se dobro, imajo zadostno hrano, lepa večbališča, svetle učilnice. Spijo zdravo, vročino še preganjajo s kopanjem v morju, ki je tu sinje in zapeljivo. Po kratkem prijateljskem razgovoru sem zapuščal Devin ves pomlajen. V očeh in srcu nasmejan sem korakal proti postaji. Zaskrbljenost je bila potisnjena v stran. Videl in občutil sem veliko upanje mladine, in znova sem zaveroval v boljše dni.

»V komunističnem raj.« Med našim ljudstvom na Tržaškem je, žal, še mnogo ljudi, ki zaradi svoje politične kratkovidnosti in boleste čustvenosti, zaslepljeno verujejo v »osvoboditev«, ki nam jo bodo prinesli z bodoljevci povezani komunisti. Ti zajedave in krvniki slovenskega ljudstva so prebrisani in prefrigani. Dobro poznajo občutljivost prebivalstva na Tržaškem, zato ne pokažejo svojega pravega značaja in ne izjemajo domačinov. Ostanejo volkovi v ovčjih oblačilih. Povsem nasprotno je pa zadržanje »osvobodilcev« po drugih delih naše pokrajine, recimo po Tolminskem. »Tolminski glas«, udarno glasilo slovenskih narodnih varnostnih stražarjev v Tolminu, pri naša dogodbico, ki z žarko lučjo osvetljuje položaj na tamošnjem »osvoboje-nem ozemlju:

V gorski vasi je trojica kurirk našletela ob uljunku na starega očanca, ki je s pipo v ustih opazoval svoje čebelice. Ena izmed kurirk je zahtevala od čebelarja, da naj ji da nekaj medu. Očaneec vzame pipo iz ust, pljune vstran in jezno odgovori: »Zaljub, tovarišica, da ti ne morem za sedaj ustreči. Kmetom so pobrali vse živež partizanov, meni med pa tretje. Pridi raje jeseni, ker z gotovostjo računam na obilen pridelek. Čebele so namreč prav te dni pognale iz pamja vse trote, da bodo v miru nabirale za zimo. Upam, da jih bodo posnemali tudi naši kmetje.«

Štirje dečki pod ruševinami. V soboto popoldne so se igrali na zidu ob obali 6 letni Josip Minchiuma in nje-

gov 5 letni bratec Michelangelo, 8 letni Orest Velišek in 8 letni Niko Gallo. Naenkrat se je zid zrušil in dva sta ostala pod ruševinami, dva pa sta padla v morje. Reševalci so jih potegnili izpod ruševin in iz vode ter vse štiri odpeljali v bolnišnico, ker so bili vsi štirje več ali manj poškodovani.

Tatinska dražba na delu. Konec preteklega meseca se je lastnik kavarne »Venezia« pritožil na policijskemu komisariatu, da so ponoči vdrlitativni v kavarno in odnesli 50 kg sladkorja, 15 kosov mila, 2 kg slanine, 1 liter olja, radio-gramofon, 5 paketov igralnih kart, 7 paketov cigaret, 3 pregrinjala za biljard, 2 para ženskih lastnih čevljev, 3 usnjate torbice, 6 parov ženskih nogavic, 1 kovelček, 5 rjuhe, 6 prtov, 6 brisač, 12 prtčev, par rokavic in nalivno pero, kar vse skupaj presega vrednost 40.000 lir. Po preiskavah so ugotovili, da se je kavarniška blagajničarka Silvana B. par dni pred tatvino dogovorila v gostilni »Al Giardino« s tremi mladenci, da jim bo preskrbela ključ, kar je tudi storila. 27 letni Nereo Cermeli se je s svojima tovarišema zvečer skril za zid, ki naj bi bil v primeru letalskega napada za varstvo pred drobič in stoji pred kavarno, nakar so vsi trije ponoči nakradli našeto blago v kavarno. Naslednji dan popoldne so v gostilni »Al Giardino« izročili kot nagrado blagajničarki 3000 lir. Ko jo je policija prijela, je izpovedala, da ne ve, kam je šlo ukradenno blago in da pri tatvini neposredno ni sodelovala. Poslej niso še našli treh tatitčev in sedi v zaporu le blagajničarka, ki bo morda morala sama odgovarjati za to tatvino.

Iz Gorice

Kaznovani verižniki. Zaradi navijanja cen so bili kaznovani: Milanu Angolo, veletrgovec z vinom in žganimi pljajčami z denarno kaznijo 70.000 lir in s plačilom stroškov v znesku 7.000 lir; Bigot Ivan, trgovec z živili je moral plačati 40.000 lir kazni in 4.000 lir stroškov; Anton Maselli, industrijski delavec je bil kaznovan z denarno globo 5.000 lir in je moral plačati 500 lir stroškov, poleg tega pa mu je bil zaplenjen tudi nedovoljen dobiček 11.632 lir.

Starček utonil v Soči. Iz Soče so 9. avgusta potegnili utopljeno, v katerem so spoznali 78 letnega Hanibala de Comellija iz ulice Diaz št. 5.

V nedeljo dne 27. avgusta bo protikomunistično zborovanje v Sostrem

Zborovanje bo ob 8 zjutraj pred cerkvijo Sv. Lenarta po prvi maši. K zborovanju vabimo vse!

Na komun. mitingih je vedno bolj žalostno

Kdo se ne spominja časov, ko je bil tolovajski miting pravi dogodek za vso okolico. Navdušeni govori, parade, vino, petje in ples, vse to je stopilo ljudem v glave, da dolgo niso mogli pozabiti takih slavij. Marsikje so ti mitingi napravili pravo razdejajenje: pridobili so ljudi in jih osvajali za blodnje komunistične ideale. Sedaj so mitingi vedno bolj redka stvar in še tukrat imajo ravno nasprotno učinke, kot so si jih komunisti želeli.

V Toplicah je n. pr. nastopil na mitingu nek ljubljanski sedmošolec, ki je pri tolovajih. Bog ve kaj se je lantiču motovilo po glavi, da je zinil nekaj takega, kar bi noben dober komunist ne rekel. Med drugim je povedal tole: »Na Angleškem nas podpirajo samo nekatere stranke. Večina je tam proti nam. Stranke, ki nas podpirajo so komunistične. Med poslušalstvom je postalo vse bolj živahno in hoteli so vedeti bolj natančno, kako je s to stvarjo. Tedaj je stopil na oder star politikomisar in hotel pomiriti ljudi z besedami: »Tovariši in tovarišice, fant je pravilno mislil, samo zareklo se mu je...«

Cez Luški potok se včasih komunisti niso mogli pritoževati. Sedaj pa je tudi sem že začel »izdajalski« duh. Menda so vsi funkcionarji pri rajonskem in terenskem odboru pobegnili in izdali »narodno osvobodilno borbo«. Brez odborov seveda ne gre in komunisti so razpisali za 20. avgust nove volitve.

Dan pred volitvami naj bi veseli miting dvignil navdušenje v voličih. A miting je bil kaj žalosten. Celo glavni navduševalni govornik, nek politikomisar, ni kazal nobenega navdušenja. Ubogi ofarji, ki so s tolikim hrenpenenjem čakali mitinga, da bi spet dobili nekaj »dušne hrane«, si opomogli in se povzpeli na nekdanjo stopnjo svetega navdušenja, so bili čisto poparjeni. Celo take stavke je spravil iz ust tovariš politikomisar: »Če hočemo biti odkriti, moramo priznati, da je naša vojska danes hudo na tleh. Rešiti bi nas mogel samo novi 8. september 1945. A tudi v tem primeru bi se morali pomiriti z domobranci, ali pa se jim celo pridružiti.«

Mož je povedal čisto resnico. Edino v teh primerih bi se naši tolovaji zmazali, le da se kaj takega ne bo zgodilo.

Govornik je imel pri teh besedah morda tudi misel, da bo v ljudeh vzbudil vsaj usmiljenje do komunistov, če jih že ne more pridobiti zase z obeti »popolne zmage čez 14 dni«. »Po ljudeh,« tako si je morda mislil politikomisar, »bodo zvedeli za našo spravljenost tudi domobranci in se ne bodo več s takim ognjem zaganjali v nas, če, saj so tudi oni Slovenci in — celo pridružili bi se nam radi, če bi vedeli kako.« Naj si to, politikomisar, ne dela nobenih utvar. Domobranci niso in ne bodo pozabili Grčaric, Turjaka, Blok in drugih krajev, kjer so imeli komunisti dovolj prilike, kazati svojo spravljenost v dejanju, in v besedi. Tudi tista navodila za razkrajalno delo med domobranci so znana. Naj se trudijo komunisti ob kozarcu vina, po ženskah, s pridiganjem usmiljenja in ljubezni — domobranec ve, kakšen zajec tiči za grmom: Le od srazkroja domobranstva zavisi bodočnost naših tolovajev. Zato pa: bij, točil dokler bo zadnji oboroženi tolovaj hodil po naši deželi.

Kakor se je nekoč povodni mož »razčel«, tako se je tajinstveno razšel tudi prevajalski terenski odbor. Potrebne so bile nove volitve. Komunisti so se trudili, da bi dobili kandidata, a vsak možak se jim je znal tako bistro izogibati, da ga sploh niso imeli kdaj naprositi za kandidaturu. Tedaj se je ukusala v tolovajskih buticah modra misel: »Napravimo miting!«

Na mitingu se je seveda zbralo tudi nekaj možakov, kajti odkloniti povabilo na tako »oficielno« prireditve bi ne bilo zdravo. Politikomisar je brž naskočil nekatere med njimi in jih začel pregovarjati, naj se vendar pustijo izvoliti. Kljub temu, da bi volilni golaž preskrbeli komunisti oziroma krava, ki so jo ravno ukradli v sosednji vasi — ni hotel nihče sprejeti »visoke funkcije«. Končno je politikomisar nekega starejšega moža kar dočelil za kandidata in ker ni bilo nobenega protikandidata je »politiki« končal »volitve« z besedami: »Ker nima nihče nič proti, smatram, da je tovariš kandidat soglasno izvoljen!«

In danes: potrebne bi bile nove volitve! »Srečni« izvoljenec je namreč še tisto noč po »izvolitvi« pobegnil k domobrancem.

Dvoje ljudskih zborovanj na Dolenjskem

Na Veliko mašo, 15. avgusta so imeli pri Novi Štifti protikomunistično zborovanje, kjer se je zbralo mnogo ljudstva iz vse okolice. Ze prvi govornik je ljudi močno navdušil. Največji srd je bil obrnjen proti terencem in vaskim obveščevalkam. Proti koncu govora pa je hotelo kakih 40 komunistov motiti zborovanje. V ta namen so poslali proti zborovalcem nekaj rafalov iz strojnice, vendar ni nobena krogla zadela. Domobranci so takoj odgovorili in stopili v akcijo. Seveda je nastalo med ljudmi malo preplaha. Nekateri so šli v cerkev, drugi v župnišče. Po nekaj minutah, ko so domobranci toloveje preganili, se je zborovanje nadaljevalo. Gosp. nadporočnik je v svojem govoru razložil ljudstvu nečloveški ustroj tolovajskih tol in pokazal na primeru, ki se je pravkar odigral, kaj znajo komunisti. Po zborovanju je bila sv. maša za vojske.

Ljudstvo je navdušeno vztrajalo do konca in vneto poslušalo govornika. Večina ljudi je glasno obsodila grdo početje komunistov. Sami so namreč spoznali, da bi pri takem napadu bili žrtve le civilisti.

Ljudstvo po vaseh se je po tem zborovanju močno razdelilo v dva tabora. Večina navdušeno zagovarja domobran-

ce in njihova dela, drugi, zlasti terenci in njihovi priveski pa še vneto trdijo svoje. Komunisti so mislili, da bodo s tem, ko so motili zborovanje pri Novi Štifti, odvrgli ljudi od našega pokreta, pa je imel njihov namen prav obraten uspeh. Ves srd prizadetih gre na račun komunistov in domačih terencev, ki so imeli pri tej akciji svoje prste vmes.

Takoj drugi dan 16. avgusta smo krenili v Dolenjo vas. Tu je namreč cerkveni patron sv. Rok ta dan praznoval svoj god. Ljudje so na ta dan prišli iz vse doline k sv. Roku, saj jih že od davna veže za obljuba, da pridejo prosit svetnika, da jim odpomore v vseh nadlogah.

Po slovesni sv. maši se je ljudstvo kakor čebelice iz panja vsul) po klancu proti občinskemu domu, kjer nas je že pozdravljala naša trobojnica s slovenskim grbom v sredi. Ta konec doline, kjer izdelujejo lonce — drugi Ribničanje in jih zato nazivajo Lončarje — je že težko pričakoval dneva, kdaj bodo tudi Lončarjem kaj lepega in resničnega povedali.

Pa med množico, katero so domobranci s svojim ubranim petjem takoj pritegnili nase, nisi opazil samo Lončarjev. Oko je uzrlo ženice, ki so prišle več ur daleč tam iz Sodražice. Prvi govornik je ome-

nil terence. Kakor en mož je vsa množica brez vsakega pritiska na glas obsodila terence, njihovo delo in vse tiste, ki kakor koli, četudi skrivaj, delajo za komuniste.

Drugi govornik, mlad domobranec — domačin, je zlasti krivcem tolikega gorja, ki so ga morali Lončarji prestati pred tolovaji, kremenito izprašal vest in v prepelih besedah orisal bridke in lepe dneve slovenskega domobranstva.

Tretji govornik je bil nadporočnik. Zahvalil se je ljudem, ker so v soboto 12. avgusta tako lepo sprejeli spoved grčarskih žrtev, pometli cesto in nametali na krste toliko cvetja. Kako globoko je segal strašni mrtvaški spoved na ljudi, so pokazale solze, ki so med zahvalo nadporočnika pritekale iz mnogih oči. V nadaljnjem govoru je g. nadporočnik v smešnem tonu kazal na tako »slavno« tolovajsko vojsko. S pritrjevanjem, s ploskanjem so ljudje pokazali vsem govornikom, kako z veseljem in nekim zadoščanjem so poslušali njihova izjavjanja.

Na koncu zborovanja je iz stotin grl, mladih in starih zadonela slovenska himna. Pa ne samo ta. Kljub temu da je poldan že odzvonilo, je sredi vasi vse prepevalo in zviklalo, da sedaj nastopa nova mladina, ne rdeča, temveč taka, kakršno hoče slovenski narod, katoliška in slovenska.

KULTURNI OBZORNİK

Nova pesniška zbirka Alojzija Gradnika

Alojzij Gradnik postaja naš najplodovitejši pesnik. Pozno je sicer nastopil s svojo prvo zbirko, zato pa je v zadnjih letih pokazal izredni razvoj, kakor ga nismo pričakovali ob prvencu Padajočih zvezd. Njegova tih, meditirajoča poezija je med tem časom prešla že skalo doživljenj in nam dala poleg tihih razpoloženj, impresionističnih krajin, erotičnih strasti in bolečin, tudi globoka religiozna občutja, ki so se mu najzazorneje izrazila ob spominu na mrtvo mater ter v naslonitvi na nazor slovenskega kmeta v ciklu Kmet govori v eni zadnjih še predvojnih zbirk. Prav tako kakor njegov vsebinski razvoj je tudi njegova poezija dobivala poleg čiste subjektivne lirike vedno bolj izraz objektivizacije duhovne problematike, prehajala je ponekod v neko sardensko-polepiko, to je v izražanje svojih čustev preko medija — tretje osebe, kar se je pri Gradniku pokazalo v zadnjih ciklkih Kmet govori in Pesmi o Maji, tako da ga je najnovejša zbirka pripeljala že v pravo — epiko, v askerčevsko realistično balado naših dni. Tako se je epika po dolgem premoru v naši književnosti (naznačil je njen vznik že Dular z Viteško ljubeznijo), sedaj zopet uveljavila v organskem razvoju Gradnikove poezije, ki je tako premagala subjektivizem naše

Moderne in zopet posegla v slog predmoderne realizma, kar vse priča, da je današnji čas v književnem ustvarjanju podoben časom, ki sledo navadno kot umirjenost po velikih romantičnih pesniških sproščnostih, ali pa so parnasistično rezljanje domislitike pred novim razmahom subjektivistične romantike, ki bo verjetno sledila temu zastojno osebnostnih in imaginarnih vizionarnosti. Zato opažamo v današnjem mladem pesništvu toliko sorodnosti z Gregorčičem, Askercem in celo timpermanskim formalizmom, kakor tudi v likovni umetnosti našletimo na novo spoštovanje tehnike, realizma in eklektičizma, ki nas vodijo preko sorodnih elementov secesije že v epiko slikarskih platen, iz zgolj barvnih občutij k motiviki slikarskega pripovedništva. Ta ekskurz se mi je zdela potreben poudariti prav ob Gradniku, katerega so mladi prevzeli za nekakega vodnika v pesništvu, in ki kaže ravno ta razvoj, kakor ga prinaša čas s seboj, v najbolj nazorni luči. Pričujoča zbirka »Pojoča kri« to samo potrjuje.

Z uvodno pesmijo »Pojoča kri«, ki je dala naslov zbirki, je poudaril Gradnik svojo težko kri kot doživljajne domovine, od katere je sprejel vse, kar z njo živi, in vse prehaja v njegov spev. Ta tako pojoča kri ga navdaja z globokimi filozofskimi mislimi o smrti in življenju, mu kaže pokrajino in nje tišino, pa tudi objektivne lepote posameznih predmetov,

doma in v tujini, predvsem pa mu buđi pesniške navdihe o velikih slovenskih imenih kulturnih delavcev in njih spominov, navdaja ga s slavospevi morju in morskimi vasi.

Takšen je spev njegove pojoče krvi, kakor se nam kaže v celotnem dojmu te najnovejše pesniške zbirke.

V posameznostih pa ima zbirka različne motive in tudi različno ceno. Prava zbirka se začneja z epitafom na Smrt in Življenje, na Življenje, ki je močnejše kot Smrt in je borec in ne Mir! Optimistična vera v življenje je tu močno pesniško poudarjena, in sonetih, ki nas spominjajo renesančnih pesnikov, katerim se približuje v slogu krasna Galla Placidia, pesniška dragotina Gradnikove muze. Nato sledi ciklus ljubezskih pesmic (Novo srečanje, Vprašanje, Pod zvezdnim drevosom, Privid, Jesenska tišina, Prišla si, Dim), v katerih drhti Gradnikova intimna erotična struna, poglobljajoča se v smisel ljubezni, slovesa in tišine, upa in obupa, »Jesenska tišina« je med temi erotičnimi rahlimi pesmimi gotovo najboljša, ena najbolj liričnih njegovih pesmi. Po teh liričnih pesniških drhtljajih in doživljajih smisla ljubezni je Gradnik zapel skupino sonetov, nanašajočih se na slovenske kulturne delavce ter na predmete, ki so z njimi v zvezi. Vsak predmet mu lahko vzbudi pesniškega duha. Tako je zapel lepo in močno pesem ob 25 letnici Cankarjeve smrti. Na Cankarjevem grobu, kjer se za-

mika v zapuščenost naše zemlje ob njegovem jubileju: »Kje so kopači? Ni plugov, ni motik in ni lopat... in samo krta zdaj so njih oročič...« Tako najde pesniško doživetje na Cankarjevem nabrežju. Pred Vodnikovim spomenikom, Na Krekovem grobu, v Stari cukrarni, ob Emoni. To so apostrofi v maniri kakšnega Stritarja, toda podano z močjo kakšnega Vrchlickega, tipičnega »parnasista«. Na Češkem se sedaj oživlja Vrchlickega brušena beseda in njegova neumrljiva inspiracija, ki se vzbudi ob vsakem predmetu, tudi literarno kulturnem. Pri nas takšni predmeti vstopajo v Gradnikovo poezijo, ne samo kot razpoloženje, temveč tudi kot domisel in poeta. V teh je cena teh sonetov, katera se približuje še razpoloženju Tivolija v jeseni, obmorski pejsaž, Na Kontovelu in značilna Vizija. Vpsenejene domislitice so prigodni verzi v spominsko knjigo (Na pot), ob poroki, Nagrobni napisi in večje ali manjše cene. Med nje pa je vmestil dve močni pesmi: Pismo z morja in Očiščenje, ki v celoti velja za Gradnika pesnika in natančno karakterizira njegovo pesniško stališče do notranjega in zunanjega sveta: »na vse stvari krog sebe gledam mirno — in mirno čakam uro zdaj večerno — ko k spanju večnemu zvon zadonci.« Če je kaj zlatih zrnec v strugi njeni — življenja mojega temneči reki — jih našel boš, ko pesek boš izpral...« Prav tako je tudi z njegovimi pesmimi: mirno, brez-

strastno gleda pesnik na življenje in njega smisel ter videz, katerega dojemajo z modrostjo modrijana, ki ljubi bolj brušeno misel kot viharno čustvo. Tako se mu je tudi Jakopičevno življenje pokazalo v misli, ki pa je bolj osebnega značaja, kakor objektivizirana v nosilu tega pesniškega navdiha ter je zato manj prepričljiva, kakor druge pesmi na znane osebnosti.

Zadnji del pa je posvečen dogodkom sodobnosti, ki dajejo največji poudarek te zbirke. Z njo se uvršča Gradnik med najvidnejše pesnike naše sodobnosti, ki jo doživlja epično tragično, v načinu baladice, tako zelo sorodne Askerčevim najboljšim epičnim stvaritvam. Pred Gubčevu glavno se zamika v sodobno tlako in krivico in trpljenje, ki ga trpi naš kmet in čaka, zadnjega povelja... Stiri pesmi so posvečene Rabu in trpljenju našega človeka v taboriščih. Za Balantičem, Salijevo pesnitvijo, Tršarjevimi, Kramolčevimi in drugimi risbami je zdaj tudi Gradnik odkril našo rano izgnanstva pod badogeljevi ter ustvaril nekaj močnih balad (Obisk, slabša je Balada o kruhu, a najmočnejša Pogreb na Rabu). Ta zadnja je do ograbnosti naturalistično podana, toda vojaški žargon in razpoloženje surovosti, trpljenja in sovraštva je zajeto brez olepnjave, da toliko bolj zaboli zadnja panta: oče je nosil in preklinjal — lastnega sina. Le da bi bila estetsko pridobila, ko bi se mogla končati z naslednjim vrstnim redom zadnjega verza: »mrtvak bil v krsti je — nosačev sin...« Take priroste konce je znal dobiti Askerce, ki je v teh pesmih (Nadaljevanje na 4. strani.)

Spomenik sv. Trojice - v zaklonišče

Za začetek preteklega tedna so začeli močje v čepih magistratnih uslužbencev postavljati okrog stebra sv. Trojice na Kongresnem trgu visoke odre, višje od spomenika samega. Zvedavo so se ozirali ljudje na ta dela in ugibali. Nek prebivalec iz okolice se je ustrašil: »Prestavili bodo spomenik drugam! Drugi se je mislil: »Samo čistili ga bodo.« Tretji je uganil pravo: »Kip bodo spravili v varno zaklonišče.«

Spravili marmornat kip s take višine varno na zemljo seveda ni tako preprosta stvar, če nimaš drugih priprav, kot vrv, škripe in nekaj rok. Na vso srečo ni kip izklesan iz enega kamna, ampak je bilo več kosov zvezanih med seboj z malo in jih je bilo mogoče ločiti brez posebnih težav in ne da bi kip kaj trpel. Posamezni kosi pa že niso delali preglavic pri spuščanju na tla.

Je prav za prav šudno, da so za spomenik sv. Trojice, ki ni ravno posebno velik, uporabili več kosov marmorja. Kip so izdelali v Mistejevi delavnici l. 1722. Strokovnjaki sodijo, da je kip mladostno delo Robbe, najstarejše, kar jih je podelil ta umetnik Ljubljani. Z žlahtnim marmorjem je morala biti tedaj pri nas etiska pa je mladi kipar izklesal posamezne dele spomenika iz manjših kosov ter jih potem združil skupaj. Primer, kako težko je bilo z lepim kamnom pri nas, sta orjaka pri vходу v semenišče. Izklesal ju je Mistej pa kamen je moral biti tako žalosten za pogled, da so ga prebarvali kamen s sivo barvo in s tem norjaka že preslikali z različnimi barvami, da bi bila kot živa, kar so delali stari Grki, bi človek nič ne rekel, ampak pre-

barvati kamen s svo barvo in s tem na pravi imitacijo lepšega kamna pri kamnitih kipu, je prav golovo žuden in žalosten ter edinstven primer.

Ne smemo pa misliti, da tedaj na Slovenskem ni bilo kiparjev, če marmorja ni bilo. Prav takrat so se gradile pri nas promorne baročne cerkve, ki še danes dajejo lice naši zemlji. In v teh cerkvah je kipov nič koliko. A če s palcem potrkša po njih, ti bošta kip in uho povedala, da to ni kamen, ampak les — lipa. Podobno boš ugotovil tudi pri mnogih stebrih in oltarnih podstavkih, ki so véasih tako spretno proslinjeni, da si kar misliš: »To je iz kamna.«

Tudi sedanjí spomenik sv. Trojice je bil postavljen na svoje prvotno mesto na »Ajdovščini — pred kavarno »Evropa« kot naslednik lesenega kipa sv. Trojice, ki je stal tam že dolga leta in bil menda postavljen v zahvalo, da kuga ni prevél razsajala po Ljubljani.

Ko so gradili mimo Figoveca progo cestne železnice, je bilo treba spomenik nekam prestaviti. Izbrali so mu pač najprimernejše mesto, ko so ga postavili na Kongresni trg pred pročelje uršulinske cerkve, ki ni brez vzroka imenovano biser naše arhitekture.

Sedaj je tudi spomenik sv. Trojice za dela usoda nešteti spomenikov Evrope. Ker je dvignjen visoko v nebo, ga ni bilo mogoče zavarovati tako, kot Robbov vodnjak, ki so ga obložili z vrečkami. Preleteli se bo moral v zaklonišče, da ga ne zadene kakšna nesreča in bo mogel, ko ga bomo po vojni postavili, spominjati bodoče rodove, naj vsako delo — kakor predniki — začne in konča: v imenu Očeta in Sina in Sv. Duha.

Sočen sad more obroditi le tisto delo, ki je bilo spočeto in izvršeno v čisti poštenosti.
(Cankar.)

Koledar
Četrtek, 24. velikega srpana: Jernej, apostol; Ptolomej, škof; Avra, devica in mučenica; Tacijan, mučenec.
Petek, 25. velikega srpana: Ludovik, kralj; Lucila, devica in mučenica; Gorunelj, škof; Menas, škof.

Kino Matica
»Nesmrtni valček« ob 16 in 19.

Kino Union
»Za ljubezen ni carine« ob 17 in 19.15.

Kino Sloga
»Gospodar v hiši« ob 16 in 19.

Lekarniška služba
Nočno službo imajo lekarnarji: mr. Sušnik, Marijin trg 5; mr. Duš, Gosposvetska cesta 4, in mr. Bohinec, Rimska cesta 8.

Otroška sestra-negovalka

Zelo lep je poklic otroške sestrene-negovalke, saj ima sestra — kakor pravi že naslov — ves čas opraviti samo z otročički. Ljubezen do tega posla je prirojena skoraj vsaki ženi, tako najde večina v njem zadovoljstvo. — Otroške sestre-negovalke se izobrazujejo v enoletni strokovni šoli za otroške sestre-negovalke, ki je v sestavi Higijenskega zavoda, oddelka za zdravstveno zaščito mater, dojenčkov in otrok v Ljubljani, Lipičeva 3 (Dečji

Foto: M. K. (M. K. K.

Brabne novice

Stalna kongregacija akademskih izobraževalnih učiteljev v četrtek, 24. t. m., ob 12. Moltivena ura za ženo in matere bo v stolnici pri Mariji Pomagaj v četrtek, 24. avgusta, ob 16. Mollie bomo za zakonsko čistost. Naj bi nam Bog pomagal, da obnovimo naše zakone v prvotni čistosti, kakor je ustanove in tako zadobimo sebi in svojim družinam pravo srečo in mir.

Za pokojnega Fortunata Majdiča bo drugi obeltnik njegove smrti slovesna svata maša zadušnica v stolni cerkvi sv. Nikolaja v petek, 25. avgusta, ob 7.

Izšla je aktualna knjiga Petra Poljanca »Sovjetsko gospodarstvo«. Knjiga nam nudi točno sliko nesmotrnega sovjetskega gospodarstva, ki je moralo služiti samo vojni industriji, ki naj bi omogočila Stalinov svetovno revolucijo. Po knjigi naj seže vsak razumnik in vsakdo, ki ga zanimajo gospodarska vprašanja!

Čistilno kupališče Zavoda za socialno varovanje v Ljubljani bo od 25.—27. t. m. zaprto zaradi snovanja.

Originalne platnice za Zbornik zimski pomoči 1944 bo po izvirnem načrtu v polplatnu izdelala knjigovodnica Ljudske št. skarna. Kdor boče dragoceno knjigo vezati, naj jo odda v knjigovodnici.

»GOSPODARSKA ZVEZA«
nova telefonska št. 27-87

Glasbena Matica opozarja p. n. starše, katerih otroci so že obiskovali ali nameravajo v novem šolskem letu obiskovati šolo Glasbene Maticе, da bo pisanje od 1. do 5. septembra 5. septembra, določitev urnika 6. septembra in začetek rednega pouka 7. septembra t. l. Vsa podrobnosti so razvidne iz razglasa na deski zavoda in vsa pojasnila daje pisarna Glasbene Maticе.

Vpisovanje v Enoletni trgovski tečaj pravice javnosti pri trgovskem učilišču »Christov učni zavod« v Ljubljani, Dobrebranska 15, se vrši dnevno v pisarni ravnateljstva.

Odvajalaj čaj »PLANTA« dobite v vsaki lekarni.

Se je čas,
da si oskrbite za 10 lir knjigo
»KRI MUČENCEV...«
Pohižite, v prodaji so zadnji izvodi

Dogodki in novice današnjega dne

NOVI GROBOVI
Franc Sitar. V visoki starosti je danes mirno v Gospodu zaspal Franc Sitar, posestnik v Stožičah. Na zadnjo pot ga bodo spremili v petek, 25. t. m., ob 10 iz domače hiše na farno pokopališče v Stožičah.

Ciril Jeraj. 17. julija je umrl Ciril Jeraj, poštni služitelj. Za pokojnika bo sv. maša zadušnica v Križankah v soboto, 26. t. m., ob 6.

Rajna naj počivata v miru, njenim preostalim naše iskreno sožalje.

Življenjski praznik ravnatelja Mesarja

Danes praznuje v krogu svoje družine 70 letnico rojstva upokoj. ravnatelj Ljudske knjižarne g. Iv. Mesar. Marsikdo bi si le s težko predstavljal, da je g. ravnatelj na današnji dan dopolnil 70. leto življenja, ko ga gleda svežega in čilnega stopati po ljubljanskih ulicah. Toda rojstni datum 24. 8. 1874 je zgovoren dokument.

Rodil se je v skromnih razmerah na Jesenicah, kjer je opravljal oče poštno službo, mati pa je bila iz Dovjega, torej pristna gorenska rodovina, kar g. ravnatelj posebno zdaj z nasmehom rad poudarja. Kot štiri leten je odšel v Bohinjsko Bistrico k svojemu stricu, od tam pa, ko je dopolnil 9 let, v Ljubljano, kjer je dovršil štiri razrede gimnazije v poslopiju, ki je stalo na sedanjem Vodnikovem trgu. Ker do nadaljevanja študija ni imel veselja, ga je stric — dobrotnik spravil v tedanjo Katoliško bukovarno kot vajenca. V Mahrovi gremialni šoli se mu je odprl njegov obširni svet ter obenem veselje in užitek pri delu. Leta 1894 je postal pomočnik, nakar je za tri leta odšel k vojakom, ki jih je odslužil v Radgoni, Gorici in Gradcu. Slavljenec se še danes z veseljem spominja teh let, ker mu je vojaško življenje najbolj prijalo, in to zaradi reda, natančnosti in točnosti, torej lastnosti, ki ga še danes najlepše označujejo. Imel je čim računskega podčastnika. Kljub vsem vabilom, da bi se na-

(Nadaljevanje s 3. strani.)

dobil pravega naslednika. Pogreb talca pri Sv. Križu je sicer že bolj priostren, toda v celoti je manj močna stvaritev. Z zadnjo pesmijo Pismo po vrnitvi je Gradnik hotel napisati nekakšno sodobno Dumbo o trpljenju našega človeka, ki se je zdaj vrnil domov, v zavetje domačega plamena. Dočim je prvi del močan in pesniško popoln, je drugi preveč samo opisovanje in premalo pesniško pridvigljen, preveč samo dokumentiranost, premalo pesem. V tem sem mnenja, da je Sali v Spevu rodni zemlji, s katerim imata pesnitvi skoraj isti začetek, pesniško močnejše dojel vrnitev k zemlji in dal boljše uresničitev sodobne Dume kakor Gradnik. Lepa naloga bi bila primerjati z Zupančičem pesmi: Cvelbarjevo, Salijevo in Gradnikovo, ki nosijo vidne znake Zupančičeve inspiracije.

Takšna je v celoti Gradnikova najnovejša pesniška zbirka. Izraz zrelega pesnika, ki mirno motri svet bolj okrog sebe kakor v sebi, ki iz liricne subjektivne pesmi, ki ga še véasih zanese v erotiki, prehaja v objektivizirano misel, od tod pa v naturalistično epiko današnjih grozot in tragedije ter s tem v pesniško dokumentacijo sodobnosti. Naš čas dobiva vedno bolj vidno podobo v pesništvu, sedanjih medvojni let, v katerih se izmed starejših pesnikov najvidneje in v vedno novem razvoju uveljavlja Alojzij Gradnik.

Oprema akad. slikarja Rika Debnjaka je okusna.

dalje ostal v vojaški službi, je šel nazaj v knjižarno, ki mu je že takrat posebno prirasla k srcu. Leta 1905. je bil tedanjí ravnatelj knjižarne odstavljen in na njegovo mesto je stopil naš jubilar, ki se je takoj izkazal vrednega te časti. Založil je Spillmanna in Medvedove poezije. »Kadar sem bil razburjen,« mi je rekel gosp. ravnatelj, »sem vzela v roke Medvedove poezije, pa je bilo dobro. Medved je globok!«

Na vprašanje, kaj so takrat zalagali, mi je g. ravnatelj odgovoril:

»V začetku beletrije ni bilo mogoče dobiti. Zato sem forsiral praktične stvari. Prva je bila kuharica Pleiweissove, ki smo jo odkupili pri Ničmanu z vsemi pravicami. Potem sem jo dal v pregled pokojni sestri Feliciji Kalinskovi, ki jo je popolnoma predelala in izdala pod svojim imenom. Da je bila knjiga potrebna, dokazuje osem izdaj v nešteti tisočih nakladah. Potem so začeli z zalaganjem šolskih knjig, ki so bile prve slovenske. Veliko pozornost sem posvečal tudi raznim slovarjem in učbenikom tujih jezikov. Beletrija se je razrasla šele z Ljudsko knjižnico, ki je bila osnovana ob Katoliškem shodu v Ljubljani. Pozneje smo založili še naše klasike: Jurčiča, Levstika, Erjavca, Prešerna in Preglja ter začeli z založniškim delom še bolj na široko in sicer z Leposlovno knjižnico, Kosmosom in Zbirko domačih pisateljev.«

Jubilant je bil vsekozi skromen in veder človek. Poznal je, kakor pravi sam, knjižarno, dom in cerkev. Sicer se je petal še s čebelarstvom, a to samo mimogrede, ker ni imel dovolj časa na razpolago. Na izlete ni hodil nikamor, razen morda zadnja leta, ko je hodil v Medno v svojo poletno hišico na počitnice.

Ko praznuje danes v krogu svoje družine redki življenjski praznik, se pridružujemo neštetim čestitkam sorodnikov, znancev in prijateljev tudi mi, ter mu želimo, da bi v miru dočakal konec vojne in z njim lepo bodočnost slovenskega naroda, ter da se bo šele potlej pošteno oddahnil od svoiega vnetega delovanja za slovensko kulturo, našo ljubljeno slovensko knjigo.

Gospod ravnatelj, na mnoga leta!

Življenjski jubilej Avguste Danilove

Slovenska igralka Avgusta Danilova praznuje danes 75 letnico svojega rojstva. Njeno ime ni samo tesno povezano s starejšo, temveč tudi z mlajšo slovensko gledališko generacijo.

Jubilantka se je rodila 24. avgusta 1869 leta v Ljubljani. Kot 17 letno dekle je pričela nastopati na Odru Dramatičnega društva v dvorani Citalnice. Slovensko gledališče je bilo takrat šele v prvih začetkih in njegovi udjo so bili resnični idealisti.

Kasneje se je tedanja slovenska igralska družina preselila v novo, gledališko zgradbo, današnjo opero, kjer je bila Avgusta Danilova dolga leta ena izmed prvih igralk in nositeljica repertoarja. Za nekaj časa je zapustila Ljubljano in odšla v Trst, kjer je postala voditeljica tržaškega slovenskega gledališča. V Trstu se je posvetila tudi vzgoji slovenskega igralskega naraščaja. Leta 1913 je odšla v Ameriko, kjer je ostala šest let. Za dve leti se je nato vrnila zopet v Ljubljano, leta 1921 pa je odpotovala znova v Ameriko. Štiri leta je bila voditeljica in prva igralka na slovenskem gledališču v Clevelandu. Želja pa domu in po domačem gledališču jo je pa privedla zopet nazaj v domovino. Od leta 1925—1928 je znova zaživela kot igralka z vso prvobitnostjo svoje naravi na domačem odru. Leta 1928 je praznovala 40 letnico svojega gledališkega delovanja. Kmalu nato je bila upokojena.

Gledališki repertoar Avguste Danilove obsega okoli 300 najrazličnejših vlog klasičnega, folklornega in salonske-

Biblioilska tombola ZP

Novo izrebrane številke za petorice so:

60,	33,	29,	89,	80,
77,	31,	39,	71,	76,
10,	11,	32,	12,	70.

Petorico zadene, kdor ima izmed vseh od sedaj objavljenih številki pet številki v isti vodoravni vrsti (vsvo vrsto prečrtano).

Poleg gornjih številki so bile do sedaj objavljene že naslednje številke za dvojke: 19, 59; za trojke: 8, 48, 64, 82; za četverke: 22, 67, 1, 47, 51, 83.

V petorici bodo naslednje knjige: Ojtki, Cvet in sad. Na vakance, Sonetni venec, Zbornik Z. P.; Cvetje v jeseni, Otroci, Jenkovi; Zbrani spisi, Prebujenje (Simiči) in Cankarjeve risbe (Maleš).

Številke za tombolo bomo objavili v nedeljski številki naših dnevnikov.

Takoj, ko bodo knjige gotove, jih bodo pričeli deliti.

Vse sotrudnike Zbornika Z. P. prosimo, da osebno dvignejo svoje dolžnostne izvode med uradnimi urami (od 8—12) v tombolskem lokal v Gradšču št. 4.

Se ta teden izide nova knjiga Slovenčeve knjižnice

Handel Mazzetti: **»ŠTEFANA«**

Roman, ki bo izšel v treh knjigah, je svetovno znan in je eno najboljših pisateljinih del. Slika dobo iz začetka 17. stoletja. Roman je pesem čisti dekliski duši, ki v vseh viharjih ostane zvesta svojim načelom. Iz knjige diha svetništvo mlade trpice, ki s svojim apostolovm rešuje celo mesto. Obširno delo zasluži, da pride v vsako knjižnico.

ZGODOVINSKI PABERKI 24. velikega srpana.

L. 410. je vladar Zahodnih Gotov Alarih zavzel Rim in dovolil svojim četam tridnevno ropanje. Kljub temu, da je prepovedal prelivanje krvi, je dosti Rimljanov izgubilo življenje. Del mesta je pogorel. Rimljane, ki so iskali zavetja v bazilikah sv. Petra in Pavla, so pustili Gotje pri miru. Po treh dneh je odpeljal Alarih s plenom obloženo vojsko proti jugu z namenom osvojití Sicilijo in Afriko. Načrt pa se ni posrečil, posebno še, ko je gotski kralj nenadoma umrl. Vodstvo je prevzel sedaj Alarihov svak Ataulf. Ta je popeljal Gote preko vse Italije v južno Galijo, kjer jim je kontno rimski cesar priznal leta 418. stalna bivališča od okolice Toulouse pa do morja. Odtod so začeli takratni Goti siliti preko Pirenejev v Španijo, ki je končno postala njihova nova domovina. V dobrih dveh stoletjih so se stopili s stariim romanskim prebivalstvom v nov narod — Spance.

L. 1572. so v Parizu ob priliki poroke kraljeve najmlajše sestre Marije Valois s princem Henrikom Navarskim na kraljev ukaz v noči na 24. avgust pomorili vse hugenote (protestante), ki so jih krvniki mogli dobiti. To je zloglasna šentjernejska noč ali pariško krvavo ženitovanje, ki je povzročilo strahotno državljansko vojno. Krvavi vorskí boj je zaključil šele Henrik Navarski, ko je zasedel kraljevi francoski prestol. V nantskem ediktu je 1598 l. proglasil državljane raznih veroizpovedi za ravnopравne, katoliško vero pa za državno vero.

L. 1597. je umrl ljubljanski škof Janez Tavčar, začetnik katoliške cerkvene reforme. Rojen v Stanielu na Krasu je študiral na Dunaju, bil župnik v Komnu in v Gorici, od leta 1580. pa knezoškof ljubljanski. Tavčar je takoj v začetku razvil živahno delovanje. Obiskal je vse podrejene vikarijate, odpravil razvade pri službi božji, odstavil navredne duhovnike in dal potrebna navodila. Poskrbel je za dober duhovniški naraščaj in pripeljal v ta namen v Ljubljano jezuite.

L. 1894 so se vdale cesarski vojski uporne Benetke, s čimer je bilo konec širokozasnovanega boja za zedinjenje Italijanov.

ga repertoarja od najresnejšega do najlažjega značaja.

Ob svoji 75 letnici, ki jo doživlja še sveža, lahko z zadovoljstvom gleda nazaj na plodno delo, ki je pomagalo soustvarjati slovensko gledališko tradicijo in vzgajati oderski naraščaj. Slovenska javnost ji ob tem jubileju čestita in iskreno želi, da bi večer svojega življenja preživela v miru, sreči in zadovoljstvu.

Vsakdanja Ljubljana po kronistovih zapiskih

Jabolka in paradižniki na trgu

Tržni dan v sredo, 23. t. m., ob koncu pasjih dni, kakor je to v vseh naših prastarih in koledarjih zapisano, je bil živahen in razgiban. Vročina v dobi pasjih dni je v prvi vrsti zelo uspela zorenje sadja in raznih pridelkov. Po posredovanju Preveda in na njegov račun je Ljubljana dobila z Dolenjske veliko množino zgodnjih jabolk, slabše in boljše kakovosti. Zato je bil trg v sredo pri branjevcih dobro založen z jabolki, ki so bila po 10—12 lir kg. Letina jabolk in hrušk na Dolenjskem je izredno dobra. Tudi hruške so bile naprodaj. Ko smo že pri jabolkih, ozmimo se na paradižnike, ki jim pravijo ponekod rajčice, drugod rajska jabolka, po katerih pa je sedaj veliko povpraševanje. Opažati je, da je od dne do dne več domačih paradižnikov naprodaj. Domači paradižniki pa še niso popolnoma dozoreli. Nekatera ženske jih prinašajo na trg še skoraj napol zrele. Paradižniki sedaj ob tej močni vročini lepo in hitro zore. Zelenjave in drugih tržnih dobrot je bilo na izbiro. Mnogo je bilo jedilnih buč, dalje precej rdeče pese, ki je prav v tej vročini dobrodošla kot hladilna jed. Odkar so uvedena posebna stojala za kolesa, je zavladala na trgu primerna disciplina med kolesarji, ki so prej šarili in delali med prodajalkami v svojimi kolesih veliko napoto.

Fizol še vedno lepo cvete

Visoki stročji fizol, ki ga je na Vodnikovem trgu vsak dan veliko naprodaj in na izbiro, je letos prav dobro obrodil. Še vedno kaže mnogo cvetov. Potrebuje pa v sedanjí vročini nekoliko mokrote, kajti drugače cveti odpadejo in ne napravi fizol novih strokov. Zato so mnogi začeli sedaj ob jutranjih urah previdno zalivati fizolove nasade. Morajo pa potem skrbeti, da fizol redno dobiva primerno množino moče.

Mestni vodovod in vročina

Mestni vodovod je s svojimi modernimi napravami vedno v položaju, da mestu dnevno preskrbi vsvo potrebno množino vode, katere poraba je prav v času hude poletne vročine ogromna. Ljubljantani se doslej ne morejo pritoževati, da bi občutili v svojem dnevnem življenju kako pomanjkanje vode. Iz gotovih tehničnih ozirov je skropljenje cest in ulic omejeno. Pametni in uvidevni meščani to priznajo.

Pred 40 leti je vladala v Ljubljani in na deželi huda suša. Že julija je pritislila silna vročina. Takrat je bil magistrat prisiljen, da je bila uredana štednja vode. In kronist je zapisal, da ne morejo stroji mestnega vodovoda pridobiti toliko vode, kolikor je Ljubljana potrebuje v silni vročini. Morali so takrat že sredi julija skropljenje po ulicah deloma ustaviti. Skropili so takrat s 4 vozovi, ki so bili kaj enostavno zgrajeni. Na kratkem vozu je bil velik sod. Zadaž je bila dolga pletena cev, na koncu katere je bil razpršilnik, ki je bil navezan na daljšo vrv z lesenim ročajem na koncu. To

»Bodeželjska skupina Jadransko primorje«

RADIO LJUBLJANA

Dnevni spored za 24. avgust:

7. Poročila v nemščini — 7.10 Jutranji pozdrav, vmes 7.30 Poročila v slovensčini — 9. Poročila v nemščini — 12. Opoldanski koncert — 12.30 Poročila v nemščini in slovensčini, napoved sporeda — 12.45 Mali orkester vodi A. Dermalj — 14. Poročila v nemščini — 14.15 Prenos sporeda nemških radijskih postaj: Od dveh do treh, glasben meš — 17. Poročila v nemščini in slovensčini — 17.15 Ob brogovih Donave — 18. Vesela igra — 18.45 Narodopisno predavanje, Boris Orel: Običaji ob rojstvu otrok — 19. Godbo dunajske policijske straže vodi Paul Pralla — 19.30 Poročila v slovensčini — 19.45 Aktualno predavanje — 20. Poročila v nemščini — 20.15 Prenos sporeda nemških radijskih postaj: Kakor vam ugaja — 21.15 Domači okestat in brata Lumbarja — 22. Poročila v nemščini, napoved sporeda — 22.15 Malo kramljanja, malo plesanja, plesni orkester vodi Dušan Prevorsek — 23. Prenos sporeda nemških radijskih postaj.

Rupnik in slovensko domobranstvo

(Nadaljevanje z 2. strani.)

Im proti njim, govorim samo proti njihovi židovski politiki, in nehal bom v istem trenutku, ko je ne bodo več v anglijski politiki, ko bo spregovoril tisti zdravil del angleškega naroda...

Tita, in obsodila narodne izdajalce, ki so javno ali tajno sodelovali s sovražnikom. Tako torej je moral Subašič kot zavestniški predsednik obsoditi tudi vse domobrane in s tem vso borbo proti komunizmu.

To nam torej prinaša današnji London in razna anglo- oprostite, židofilstva: obsodbo vsega našega dela od septembra sem in zahteva po kazni vseh tistih tisočev, ki so se dvignili, da stro komunizem. To že danes, kaj šele jutri, ko bi pod varstvom zavestnikov Tilo lahko nemoteno prišel v Ljubljano...

svoje sile mobilizirati za borbo proti njim. Zato hoče ili samo po eni poti: po poti generala Rupnika in njegovih domobrancev. Vse drugo je odklonilo. Zato mu tudi v ne jemljete sil in ga ne razcepljajte! Gorje vam, če glasu narodovega danes poslušati nečete! Sebi in njemu pomagajte kopati grobi!

Danes imamo samo eno geslo: general Rupnik in slovenski domobranci — pa naj pride, kar hoče! Kdor je zanj, naj gre z nami; kdor ni zanj, je proti nam in s tem proti narodovi pravi poti. Vse take bo narod odstranil!

Kaj je novega pri naših sosedih?

S Spodnje Stajerskega

Velik napredek priznanega domačega drevosničarja. Ivan Dolinšek, lastnik velike drevesnice v Kamnici pri Mariboru, je res ustvaril iz malega veliko. Kmalu po prejšnji svetovni vojni je kupil v Kamnici pri Mariboru malo posestvo, na katerem je začel drevnico za vse vrste zlatih domačega sadja.

Urbanca, na desni po priznan vinorodni okoliš Limbus-Pekre. Otok je spadal poprej pod upravo občine Kamnica, a nedavno so ga s Kamnico in Limbusom vred priklopili mestni občini mariborski. Z levega brega vodi na otok lesen most. Nova cesta iz Maribora na otok ob Dravi je modernizirana.

Nesreča v Slovenski Bistrici. V Slovenski Bistrici se je te dni pripetila težka nesreča. Na polju sta se igrala dva fantička. Eden je imel v rokah revolver. Otroku ni vedel, da je orožje nabito ter je z njim pomeril na svojega tovariša in sprožil. 13-letni Zvonko Panter je zadobil težje notranje poškodbe. Prepeljali so ga takoj v bolnišnico v Opatju, kjer je pa kmalu podlegel zadobljenim ranam.

Iz Hrvaške

Hrvaška vojna mornarica. Glas Primorja poroča, da so nedavno v neki jadranski luki prevzele obalno službo prve enote hrvaške vojne mornarice. Na palubi neke vojne ladje so bili ob tej priložnosti razporejeni hrvaški in nemški mornarji, ki so pričakovali prihoda hrvaškega vojnega ministra ustaškega generala Voklića. Ta je prišel na palubo v spremstvu hrvaškega poslanika v Italiji dr. Bačića in admirala Steinla. Na palubo hrvaške vojne ladje je prišel tudi admiral Lietzmann, vojaški poveljnik obalnega področja Jadransko Primorje general Kübler, zastopnik Vrhovnega komisarija in več častnikov nemške vojne mornarice. Ob zvokih pozdravne koračnice so nato na hrvaški vojni ladji izobesili hrvaško zastavo. Nemški admiral Lietzmann je imel zatem pogovor na nemške in hrvaške mornarje.

Iz Srbije

Predsednik harkovske občine med srbskimi prostovoljci. V družbi Ratka Parežanina je v nedeljo, dne 23. julija, obiskal poveljstvo srbskega prostovoljskega zbora predsednik harkovske občine Semjenko. V svojem predavanju je nato Semjenko govoril o razmerah v Ukrajini ter je poudarjal, da je bilo v zadnjih dveh letih opravljeno v tej bogati deželi veliko obnovitveno delo. Med drugim se jim je posrečilo zediniti vse narodne sloje v borbi proti komunizmu. Na obnovitev razdejane domovine so se vrgli ljudje takoj potem, ko so se sovjeti umaknili iz teh krajev. Navzile temu, da so sovjeti med nami še pustili svoje ljudi, da so zavirali to delo, smo vendar uspeli. Ko so se pa lansko leto pričeli sovjeti zopet približevati mestu, je pred njimi pobegnile vse, kar je bilo dobrega in še nepokvarjenega. Nekateri so verjeli sovjetskim zagotovilom, da se jim ne bo nič zgodilo. Tako pa resnično bilo pozneje, najbolje potrjuje dejstvo, da je Harkov drugič zapustilo 30, 40 in celo 50krat več ljudi kot pa prvič. Govornik je svoja zanimiva izvajanja zaključil z ugotovitvijo, da je globoko prepričan, da se bo lahko vrnili v svojo domovino. Ker pozna v vse podrobnosti sovjetski režim, zanj trdi, da je gnil ter v svojem bistvu protiruski in protičloveški. Zato bo pa tudi propadel.

Osebna vest iz Lavantske škofije

Župnik in duhovni svetnik Franc Časl v Šmartnem ob Paki se je vrnil od dobro prestale operacije in zopet vrši dušno pastirstvo v domači in okoliških župnijah. Tudi romarska cerkev na Gori Oljki je sedaj v njegovi oskrbi. Romarski službi pa so na Oljki tudi letos opovedani.

Mariborski otok je tudi letošnje poletje kljub goetem deževju že dokaj dobro obiskan. Kopalnice na otoku je menda res edinstven, v južnih deželah Evrope. Otok leži v sredini samih gozdov in krog kopalnice so vabljive livade. — Zrak in voda sta sijajna. Voda se naravno greje na pločevinasti strehi kopalnice zgradbe. Posebni stroji jo črpajo iz studencev vrh strehe. Od tam se zliva v tri moderne kopalne rezervoare Ob vročih sončnih dneh doseže voda 19 do 22° toplote. To moderno kopalnice je bilo zgrajeno v letih 1927—30. Otok leži v sredini Drave. Na levem bregu leži izletniški kraj Kamnica a znano cerkvico sv.

Kupujte knjige Sl. knjižnice!

Danijel je stopil bliže in izročil listine svojemu gostu, nato pa se je sklonil z občudovanja vredno naglico, preden je Beck utegnil pogledati, kaj vsebuje prva listina. To ravnanje je tako popolnoma vzbudilo Beckovo pozornost, da sploh ni pazil, da je za zaveso nekaj zašumelo. Izza zaves se je prikazalo dvojje belih rok, ki so izmenada šinile naprej, prijelo odvjetnika za grlo in ga krepko stisnile...

Se medveda bi obrila krema Rapida brez mila

BRIVNA KREMA RAPIDA. PROIZVODI VAN RAIT. Dr. Franc Grivec. Narodna zavest in boljčevizem je samoniklo znanstveno delo ter je kot tako slovenskemu inteligentu neobhodno potrebna.

Ciril Jeraj poštni služitelj

star čele 36 let. — Sveta maša z adušnica bo v soboto, 26. avg. ob 6 zjutraj v Križankah. Zalujote rodbine Jeraj, Zargaj in Rus.

Zahvala

Vsem, ki ste ob prerani smrti naše nepozabne in nenadomestljive mame, hčerke, sestre, snaha, telet in svakinje, gospe Marije Kukovice z nami sočustvovali, darovali vence in cvetje ter jo spremljali na njeni zadnji poti, izrekamo najtoplejšo zahvalo. Posebno zahvalo pa izrekamo oč. duhovščini in gg. zdravnikom. — Sv. maša adušnica bo v soboto, dne 26. avgusta ob 7 zjutraj v cerkvi sv. Frančiška v Šiški. Ljubljana, dne 23. avgusta 1944. Zalujote družine KUKOVICA, VOLČIČ, SNOJ

Dani je stopil bliže in izročil listine svojemu gostu, nato pa se je sklonil z občudovanja vredno naglico, preden je Beck utegnil pogledati, kaj vsebuje prva listina.

Franc Sitar posestnik. Na zadnjo pot jih bomo spremlili v petek, dne 25. avgusta 1944, ob 10 dopoldne iz hiše žalosti, Stožice št. 7, na farno pokopališče sv. Jurija. Stožice, 23. avgusta 1944. ZALUJOCI OSTALI

Kupujte knjige Sl. knjižnice!

ŽOGA SREČE

»Da, gospod, še vedno je v posteljici. Poslej je Beck pozorno ogledoval deklet. Nobenega dvoma ni bilo, da eo jo prej nekoliko pripravili, kako naj govori.

»Kakopak, kakopak! Pridite v knjižnico. Listine so vse tam! Ne bom vas zadrževal dalj kakor nekoliko minut! Danijel Bruck je vstal urno, kolikor mu je pač dopuščalo obilno telo, in odvedel gosta v drugo sobo. Ko je vstal, je pritisnil na gumb električnega zvonca. Beck je menil, da je pozvonil hišni, da naj pospravi mizo.

»Sedite! Vzemite si smotko! Pri polju ni nič boljšega kakor kajenje! Bruck ni želel, da bi gost ugovarjal, pa ga je rahlo potisnil na udoben unjen stol, ki je stal tik pred bogato, rdečo, težko zaveso in mu vsilil smotko. Beck, ki je bil veščak v takih važnih stvareh kakor je kajenje, je spoznal, da je bila pristna smotka — pa je ugibal, kaj bo gostitelj sedaj storil.

Dani je stopil k blagajni in vzel iz nje več listin. »Vse te ee nanašajo na zadeve, ki sva jih izvršila za Mayerja.« je rekel, »in ker ste sedaj vi prevzeli upravljanje njegovih zadev, si štejem v čast, da jih vam izročim!«

»V svoji oporoki zapustil vse svoje premoženje vam.« je rekel Anton in bral znova pismo in s pomencal očmi, da bi se prepričal, ali se mu ne sanja. Kajal je to pomenilo. Se enkrat je pregledal pismo. Naslovljeno je bilo

je neznansko razburjen vrgel roke kvišku. Še sedaj ni mogel verjeti svojim očem, da se je vse njegovo bodoče življenje spremenilo — samo da je to pismo resnično.

Pismo je imelo zgoraj naslov dobro znane ulice v Melbourneu v Avstraliji, in naslov neke odvetniške pisarne. Glasilo se je: »Cenjeni gospod! S pričujočim vam pošiljam razno srebrnino, katero nam je nekaj časa pred svojo smrtjo izročil v varstvo vaš stric, naš klient, gospod Avgust Jeremija Hofer.

Pozabili smo že bili na te stvari, ko pa smo pred kratkim pregledovali neko staro blagajno, smo jih zopet našli. Ker je vaš stric v svoji oporoki zapustil vse svoje premoženje vam, se požurimo, da vam pošljemo te stvari, in prosimo, da nam oprostite to zakasnitev, kakor tudi vsako zmedo ali nevednost, ki ste jo imeli zaradi naše malomarnosti.

Z odličnim spoštovanjem Rafael Peter. »V svoji oporoki zapustil vse svoje premoženje vam.« je rekel Anton in bral znova pismo in s pomencal očmi, da bi se prepričal, ali se mu ne sanja. Kajal je to pomenilo. Se enkrat je pregledal pismo. Naslovljeno je bilo

na njegovo ime in na staro hišo njegovega očeta; njegovemu srcu je ta naslov moral biti znan. Potemtakem je bilo pismo verodostojno. Mimo tega ne bi noben odvetnik napravil tako kričeče pogreške, da bi obvestil človeka, ki je edini dedič velikega premoženja — saj je že brzojavka iz Avstralije bila sporočila Becku in njemu, da je njegov stric zapustil ogromno premoženje. Bilo bi skoraj kriminalno, ako bi ga napačno obvestili. Dedič premoženja! Toda kje je bilo to premoženje? Doslej ni bil sprejel niti bora — še srajčnega gumba nel je bil ta zaklad na potu — ali kaj se je bilo zgodilo z njim? Anton je že čutil, da je ta zadeva prevažna, da bi jo resno vzel v roke, kar se je domislil Becka in je od veselja vzkliznil. Beck je bil tisti človek, ki vodi vse tol Najprej je hotel razrešiti vso zagonetko, potem ga pa iznenaditi s čestitkami. Ko mu je prišel na misel človek, ki mu je bil tako zvest prijatelj prav od prvih dni, ko je prišel v Stettin, se je domislil, kako čudno se je Beck zadnje čase vedel. Po vsej priliki je vedel za skrivnost, ki se je tikala njega, ki pa je ni hotel zaupati svojemu uradniku. Ali je bila to skrivnost? Je bil Beck na način, ki ga je obdržal zase, že prej doznal to velikansko novico? Podoba je bila, da je!

KINO UNION. Hans Moser v odlični, zabavni komediji, v vlogi konfuznega carinskega inspektorja, ki je razkrinjal manipulacijo in ljubezenske pustolovščine svojega ministra in nato primoral vso vlado k demisiji... Smeš in krahoti Smeš in krahoti »Za ljubezen ni carine« Hans Moser, Susi Pater, Hans Olden, Elise Elster, Oskar Sima, Th. Danegger, Fritz Imhoff, Josef Elebheim. PREDSTAVE ob 17 in 19.15.

KINO SLOGA. Hans Moser v prigrisc in duhoviti komediji »Gospodar v hiši« Sodelujejo: Maria Andergast, Leo Slezak, Hans Junkermann itd. PREDSTAVE ob 16 in 19.

KINO MATICA. Film o življenju kralja dunajskega valčka in njegovih dveh sinov »Nesmrtni valček« Priljubljeno svetovnoznano melodija. Paul Hörbiger, M. Andergast, Hans Holt. PREDSTAVE ob 16 in 19.

MALI OGLASI

Služba doba. SLUŽBA CERKVENIKA PRI SV. JAKOBU v Ljubljani za župniško cerkev istam je razpisana do 11. sept. 1944. Prošilci naj vložijo pisemne prošnje ob 28. avg. do 11. sept. v uradni urah pri župnem uradu sv. Jakoba v Ljubljani, kjer dobe tudi natančna pojasnila. V postev pridajo prošilci z družinskiimi člani, ki pomagajo pri snajenju cerkve in zvonjenju. SLUŽBINJO z vso oskrbo sprejem. Slemškova 7. Gospod POMOČNICA prdina in postena za vso gospodniška dela vsa sprejme za 1. septembar. Plača in hrano dobra. — Naslov v upravi »Slovenec« pod št. 7391. SOBARICO izvedbano šice mo k mali družini. Poudbe na upravu »Slovenec« pod »Pošta in čista« 7350. SOBE oddajo OPREMLJENO SOBO oddam takoj gospodu Slemškova ul. 7. POIZVEDBE DENARNICO je izgubila revna zastanaka po Miklošičevi, cesti 800 let Ljubljane, Resljevi in Komenškoga cesti. Postnega najditelja prošim, da jo vrne v upravi »Slovenec« pod št. 7480. NALIVNO PERO najdeno v ponedeljek na Gosposvetki cesti, Naslov v upravi »Slovenec« št. 7473. KUPIMO SOD ZA SADIJEVEC dmski keznen pišče in čevlje št. 40, plateno jopo saharjano, Canzarja komplet, ali Gradnovo zgodovino in 2—6 zvezek, kupim. Poudbe, upravi »Slov.« pod št. 7478. ŠIV. stroji SIVALNI STROJ pogrezljiv, prodam. — Ogled samo do 14. ure. Resljeva cesta št. 30, podprtiličje. SIVALNI STROJ za domačo uporabo poceni, prodam. Pred skofija 19, skozi zaklonišče I. nadstr. Julka.

MRČES IN GOLAZEN ali, stene, belje, čurke, molje, mihi, podane volubarje in bromarje zasnelivo pokončate s trupom, ki ga dobite v družini K.A.N.C. Zdravske t. GOJZERJE št. 31 in 33 zamenjam ali prodam. Ogled od 12—15 dneвно. Naslov v upravi »Slov.« pod št. 7471. GOLAZEN na polju, vrtu, v hihi in skledih, posebno podgane, mihi, šurke in muhe pokončujeta in 2. Preželj, fitonatelj, Wolfova ul. 3. KOLESA KOLO kakor novo, nemške znamke, in eno staro, še dobro, poceni prodaj. Gosposvetška (Celovška) cesta 55-1. DAMSKO KOLO orig. »Blanche« ali pa »Elegance«, obroči 26 col. halos, gume, kupim. Poudbe na upr. »Slov.« pod. šte. kot novoc št. 7488. (60

Se medveda bi obrila krema Rapida brez mila. Dr. Franc Grivec. Narodna zavest in boljčevizem je samoniklo znanstveno delo ter je kot tako slovenskemu inteligentu neobhodno potrebna.

Ciril Jeraj poštni služitelj. star čele 36 let. — Sveta maša z adušnica bo v soboto, 26. avg. ob 6 zjutraj v Križankah. Zalujote rodbine Jeraj, Zargaj in Rus.

Zahvala. Vsem, ki ste ob prerani smrti naše nepozabne in nenadomestljive mame, hčerke, sestre, snaha, telet in svakinje, gospe Marije Kukovice z nami sočustvovali, darovali vence in cvetje ter jo spremljali na njeni zadnji poti, izrekamo najtoplejšo zahvalo. Posebno zahvalo pa izrekamo oč. duhovščini in gg. zdravnikom. — Sv. maša adušnica bo v soboto, dne 26. avgusta ob 7 zjutraj v cerkvi sv. Frančiška v Šiški. Ljubljana, dne 23. avgusta 1944. Zalujote družine KUKOVICA, VOLČIČ, SNOJ

Franc Sitar posestnik. Na zadnjo pot jih bomo spremlili v petek, dne 25. avgusta 1944, ob 10 dopoldne iz hiše žalosti, Stožice št. 7, na farno pokopališče sv. Jurija. Stožice, 23. avgusta 1944. ZALUJOCI OSTALI

ŽOGA SREČE. »Da, gospod, še vedno je v posteljici. Poslej je Beck pozorno ogledoval deklet. Nobenega dvoma ni bilo, da eo jo prej nekoliko pripravili, kako naj govori. Toda čemu to skrbno izgovarjanje? Zakaj mu je bilo treba tolikokrat praviti, da je Jakob še vedno v postelji? Te misli so šle Becku ves čas po glavi, kar je bil pri misli. Jedel in pil je le malo, da bi se človek skoraj vprašal, ali je sploh kaj užil. Bil je dodobra prepričan, da ga bosta Danijel Bruck in njegov bolj odkriti, pa morebiti manj malopridni sin skušala umoriti, če bi se jima ponudila prilika. Vprašanje je bilo le, kakšnega načina se bosta poslužila? In pa, ali prej, preden tisto noč odide iz njune hiše? Te misli so mu venomer romale po glavi. »Ne, hvala, prav dobro sem se že navečerjal in prav veselilo me bo, ako pridemo k naši stvari.« je rekel nazadnje. To brezkončno razmišljanje je bilo mučno, njegova nemirna duša je hotela dalje.

V ozadju svetovnih dogodkov so skrivnosne rušilne sile

Vsakomur, ki kritično motri zgodovino zadnjih stoletij, se nehoti vsiljuje prepričanje, da vse dogajanje na zgodovinski pozornici vodi nek skrit režiser, ki vse usmerja po v naprej določenem načrtu in k v naprej določenemu cilju. Iz dosedanjega razvoja pa je tudi razvidno, da delo te skrivnosne sile ni človeštvu v prid, saj vodi človeštvo iz ene revolucije v drugo, iz ene krvave vojne v drugo še bolj krvavo. Vsak dobro misleč človek se zaskrbljeno sprašuje, kakšen bo konec vsega tega, posebno še, ker je očitno, da velja boj skrivnih sil v prvi vrsti Bogu in vsemu, kar nanj spominja.

Naša dolžnost je, razkrinkavati tajne rušilne sile

Zato je dolžnost vsakega, ki mu je mar blaginje človeštva, boriti se proti tem skrivnosnim silam. A najbolj uspe-

šen način boja proti njim je, razkrinkavati jih, saj je njihova največja moč prav v tem, da so skrivne. Odstranite z njih skrivnostni nimb, ki jih obdaja, pa ste jim vzeli velik del njihove moči.

Svetovna framonerija — skrivnostno središče vsega zla

Danes imamo že nešteto dokazov, da je center, kamor se stekajo vse niti zgodovinskega dogajanja, svetovna framonerija. Dokazano je, da je framonerija zakrivila francosko revolucijo leta 1789 in vse revolucije, ki so ji do današnjih dni sledile; da je framonerija glavni krivec prve svetovne vojne; da je framonerija ustvarila versailski mir; da je bila njena zamisel in njeno orodje proslulo Društvo narodov in da končno tudi za sedanjo vojko nosi svetovna framonerija velik del odgovornosti.

idealom materialne blaginje na zemlji. Raj na zemlji, povratek zlate Saturnove dobe, to so besede, ki so vedno imele silno privlačnost; besede, ki imajo naravnost mistično moč! In framonerija vidjo realizacijo te zlate dobe v univerzalni demokratično urejeni framoneriji republikli.

Govorjenje o Bogu - Velikem Arhitektu - prazno slepo-mišljenje

Če framonerija govori, da priznavajo Boga, je to le slepomišljenje, ki pa je na žalost že veliko škodilo. Ker je namreč tedaj, ko je framonerija nastopila, bila evropska družba še po velikem delu krščanska, so pričeli govoriti o Velikem Arhitektu kot svojem bogu. Niso pa tega Velikega Arhitekta točneje opredelili in prav to je mnoge zavedlo v zmotu, da so videli v njem svojega Boga. Kako si framonerija v resnici zamišlja Boga, nam pove framoner O'Wvith: »Bog je ideal, ki ga človek nosi v sebi. Je to zamisel, ki jo more imeti o Resničnem, Pravem in Lepem. Je to najvišji vodnik njegovih dejanj, arhitekt, ki nadzoruje zgradbo njegovega moralnega bitja. Ni več govora o pošastnem maliku, ki si ga je skovalo praznovanje po vzoru zemeljskih oblastnikov. Mi v sebi nosimo Boga, ki je naše misleče počelo.« Popolnoma pa izključujejo vsak dvom glede Velikega Arhitekta besede znanega framonerskega apologeta Lantoina, ki pravi: »Veliki Arhitekt je simbol našega lastnega božanstva, glas naše vesti, prirojeno nam pojmovanje dobrega in slabega.« Vidimo torej, da Velikega Arhitekta nikakor ne smemo istovetiti z osebnim Bogom, ampak je zgolj formula in lože framonerskega obreda so tudi to formulo odpravile, ko jim ni bila več potrebna (1877). V Angliji in Severni Ameriki, kjer razvoj še ni prišel tako daleč, pa še vedno služi svojemu namenu.

Framasonstvo je nekaterim religija

Dasi pa framonerija odklanja osebnega Boga, zato ni nič manj religija. In v tem tiči največja nevarnost framonerstva. Vse bolj kot na človekov razum deluje na njegovo čustvo. Ze samo vzdušje, ki vlada v vsej framoneriji, oni nemira in skrivnosti polni molk, občut misterija, vse to silno deluje. Kaj zato, če se za temi pompozni obredi, za govorjenjem o mističizmu in za skrivajo cilji, ki so pravo nasprotje vsake duhovnosti, ves ta silno dobro premišljen aparat jih obda z nekim mističizmom, ki zakriva njihovo surovost. Če tedaj pomislimo, da framonerija obljublja uresničenje starega sna vseh brezvernih ljudi, ki je popolna sprostitve človeka in njegovih gonov, potem lahko razumemo, da so framonerija popolnoma predani svoji organizaciji.

Metode framonerske organizacije

Vidimo torej, da zna framonerska organizacija močno vplivati na svoje člane. Sploh so metode, ki se jih framonerija poslužuje, dobro premišljene in kažejo predvsem dobro poznavanje psihologije. Framonerska organizacija je v prvi vrsti propagandna organizacija. Njena prva naloga je širjenje idej. Najprej pa mora seveda prepričati z idejami svoje lastne člane. Zato je prvo, kar skuša doseči pri vsakem novem članu, očistiti njegovo duševnost — kot se izražajo — vseh krščanskih predsodkov in nato v to praznino zasaditi svoje ideje. Framonerska načela morajo postati integralni del duševnosti vsakega framonera, on mora biti v vsem svojem delovanju framoner in vse s framonerskega stališča presoati. To psihološko preoblikovanje članov je silno važno in je k uspehu organizacije odločilno pripomoglo.

Tajnost

Druga stvar, ki je framonstvu pripomogla k uspehu, je tajnost in sploh oni skrivnostni pajčolan, v katerega se je ovila organizacija. Framonerija dobro ve, da bodo veliko lažje preprijeli svet s svojimi idejami, če bodo delali neopazno, bolj s sugestijo, kot z direktnim vplivom. Zato pa je tajnost nujno potrebna. Takoj ob sprejemu se mora vsi član s prisego zavezati, da bo vedno čuval tajnosti organizacije in to prisego mora nato ob vsaki važnejši priliki ponoviti. Framonerija dobro ve, da se mora človek držanja tajnosti naučiti, prav zato so že pri novincih tako strogi, dasi novinec v resnici še prav nobene važne stvari ne zaupa in torej nima kaj izdati.

Zgradba v stopnjah

K uspešnosti organizacije prav gotovo veliko pripomore to, da je organizacija zgrajena po stopnjah. Glede tega moramo imeti pred očmi troje: 1. imenovanje v višjo stopnjo je dokončno; 2. ne pošlje člana nižja stopnja v višjo, temveč ga višja prikljuje; 3. njegovi stari tovariši za napredovanje ne vedo. Tako imamo v framoneriji pravo hierarhično zgradbo, v kateri višje stopnje poznajo skrivnosti nižjih, ne pa obratno. Prav ta sistem omogoča neopazno prenašanje ukazov. Mislimo si, da so se v višji loži nekaj dogovorili. Nekaj članov se nato udeležijo seje nižje lože. Ti bodo sedaj sporazumno zastopali to, kar so sklenili v višji loži in bodo seveda predli, saj za njih sporazum nihče ne ve.

Isti način dela tudi navzven

Kakor širijo svojo voljo znotraj organizacije, tako tudi zunaj. Nikdar direktno, ampak vedno indirektno. V parlamentu n. pr. se vsi framonerski člani vnapij domenijsko glede nastopa, in ker drugi za ta dogovor ne vedo, jim je seveda lahko uspeti.

Sodobna Evropa je skoraj dosledno izpeljala stari načrt o brezbožni poganski družbi

Če hočemo framonersko organizacijo res razumeti, moramo poseči nazaj v dobo renesance, v dobo, ki pomeni prelom v mišljenju evropske družbe. V tej dobi se je prekinil tako blagodejni razvoj k idealu krščanske družbe. Vstala je nova ideja, ustvarili raj na zemlji — raj brez Boga. Ta ideja prav za prav ni nič novega, saj je srečamo že v resničnem svetopisemskem raju, ki sta ga prva človeka izgubila prav zato, ker sta v svojem napuhu hotela postati Bogu enaka. V vsej zgodovini vidimo nato narode, ki so nastopili to pot, in vsi končali v prepadu kot zgoreli oponi vsem drugim, da se Bog ne da brez kazni zasmeševati. Prav isto pot napuha in upora je nastopila v začetku novega veka tudi evropska družba. Ideja družbe brez Boga se je tedaj pričela razvijati in je sčasoma zadobila vedno bolj konkretne oblike in vedno bliže smo koncu tega razvoja, ki je — splošna anarhija.

je vzrok v tem, ker so hoteli ostati čim bolj neopaženi in vzbuditi videz, da je spekulativna framonerija le nadaljevanje delavske, zidarske.

Koliko je masonov?

Prva znana letnica iz zgodovine framonerije je leto 1717, ko se je več angleških lož združilo v »veliko angleško ložo«. Kmalu je prodrla tudi na kontinent, in sicer najprej v Francijo, odod pa se je razširila po vsem svetu. Pred sedanjo svetovno vojno je štela Velika angleška loža 4.533.535 članov, združenih v 29.518 ložah po raznih državah. V bivši Jugoslaviji je bilo 900 framonerov v 29 ložah. Največ framonerov ima od evropskih držav Anglija, in sicer 400.000 v 4462 ložah, a največ na svetu Severna Amerika, ki jih ima 3.500.000 v 18.000 ložah.

Zunanja oblika organizacije

Sedanjo obliko je dala framoneriji Andersonova konstitucija leta 1723. Vsa framonerija je razdeljena v več upravno med seboj neodvisnih skupin. Navdno obsega ena skupina ozemlje ene države. Te skupine imajo različna imena kot n. pr. Veliki francoski Orient, Velika angleška loža, in podobno. Upravna organizacija vseh skupin je v bistvu ista. Osnovna celica je loža. Toda niso vse lože enakovredne, ampak so lože raznih stopenj. Običajno je 33 stopenj, porazdeljenih na 8 razredov. Vsaka stopnja ima svoj naslov, svoje obrede in simbole, katerih namen je ustvariti v članih potrebno duševno razpoloženje. Osnovne tri stopnje so: vajeniška, pomočniška in mojstrska, te tri tvorijo prvi, nekaj rekrutski razred. Vsaka loža pošlje enega zastopnika v centralno skupščino svoje skupine, nazvano konvent. Ta pa izvoli izmed sebe eksekutivno 33 članov. Nad eksekutivno je še poseben urad s predsednikom, ki se ponekod imenuje Veliki mojster in je navdno framoner 33. stopnje. Poleg teh oblasti je še Vrhovni svet, ki ga tvorijo framonerji 33. stopnje.

Framasonerija je posebljen upor proti Bogu

Konkretna oblika te ideje o raju na zemlji in o poboženju človeka je ravno framonerija. Framonerija je posebljenje satanovega: »Nonserviam«, je posebljen človekov napuh in upor proti Bogu. Ker so ideje, ki so jih tedaj pričeli oznanjati, ideje liberalizma, lahko tudi rečemo, da je framonerija organiziran liberalizem. Kaj točnejšega o izvoru framonerije ni znanega. Glede njenega postanka so sicer razne teorije, a nobena sama ne zadostuje. Dejstvo je, da so njeni formalni predhodniki srednjeveške korporacije zidarjev, duhovni pa krožki alkimistov mistikov (gnosticizem) in pripadnikov okultnih znanosti (judovska Kabala). Važno vlogo pri njenem nastanku so imeli angleški deisti, po reznju na kontinent pa so k njenemu razvoju mnogo doprinesli francoski enciklopedisti in iluminati. Da niso framonerija ustanovili povsem nove organizacije, ampak prevzeli organizacijo in simbole srednjeveških zidarskih bratovščin,

Tajni obredi naj vzbudijo potrebna čustva

Disraeli, da svet vodijo povsem druge osebnosti, kot mislijo oni, katerih oko ne prodre za kulise. V resnici vidimo, povsod v ozadju delo framonerske organizacije, ki vse usmerja k svojemu končnemu cilju — družbi brez Boga. Glede načina, kako doseči ta cilj, pa si framonerija niso edini. Nekateri zastopajo mnenje, naj bi bilo poseganje framonerije v politiko le indirektno, bila naj bi propagandni aparat. To je, kot se zdi, bila prvotna oblika organizacije, vendar je praksa prinesla tudi potrebo direktnega poseganja v politiko in v francoski framoneriji je ta smer udeleževanja prevladala.

Okultizem in framonerija

Mnogi teh obredov so v tesni zvezi z okultizmom (n. pr. škropljenje z vodo). Omenili smo že, da sta v framoneriji dve struji, racionalistična in spiritalistična. Dočim prva priznava le razum in izkustvo, druga proglašja za boga čisto človečnost in gleda v framoneriji nadaljevanje starih poganskih misterijev, katerih cilj je bil isti, namreč poboženje človeka. V človekovi duševnosti, pravijo, so skrivne sile, in kdor prodre v njihovo skrivnost in jih zna uporabiti, tisti si more podrediti nižje stvari (napuh!). Okultistične sekte so človeški družbi silno nevarne. Ker vidijo v človeku boga, so po njih mnenju tudi vsa njegova dela božja in to jih je zavedlo v najbolj nenavne zablode, zlasti spolne. Človek, ki zaide v ta milje, se povsem skvari, postane pogosto zločinec, mnogi zblaznijo ali napravijo samomor.

Framasonstvo — pot v komunizem

Danes framonerija že precej izgublja na pomenu. Mnoge države so jo prepovedale, kjer pa so njene ideje zmogle,

Satan — gibal vseh rušilnih sil

Vsega delovanja framonerije, kakor tudi dela sil, ki danes razkraja družbo, ne moremo razumeti brez sodelovanja Satana. Ze cilji framonerije, povsem oprostiti človeka vsake avtoritete, razen tiste, ki izhaja iz njega samega, ima v sebi nekaj diabolnega, saj je tudi to cilj, ki so si ga postavili odpadli angeli. Zato bomo tudi šli v boj proti vsem satanskim silam, ki se danes bolj kot kdaj prej trudijo izbrisati iz zemlje vsak spomin na Boga, z geslo »dobrih angelov: »Kdo kakor Bog?«, in zavest, da smo v službi nezmagljivega Boga, nam bo v tem boju dajala poguma.

V framonstvu so tri večje struje

Ze iz činilcev, ki so sodelovali pri ustanovitvi framonerske lože, se da sklepati na heterogenost elementov framonerske ideologije. Prav ta heterogenost je bila tudi vzrok, da so se sčasoma razvile razne struje. Najbolj pomembni, vsaj na zunaj, sta spiritalistična in racionalistična. Racionalistične lože tvorijo tako imenovani francoski obred (glavni predstavnik Veliki Orient), spiritalistične lože pa anglosaški obred. V praksi seveda med njima ni nikakih nasprotij, saj je cilj obeh isti. Tudi obredi niso nikak kamen spotike, ker jih more vsak po svoje tolmačiti. Dočim so spiritalistom pravi verski obredi, vidijo racionalisti v njih zgolj simbole. Tudi glede zahtev, ki jih stavita na člane, je razlika med obeh obredoma. Dočim se anglosaški obred omejuje na najnujnejše, zahteva francoski obred, ki je sploh bolj radikalen, celega človeka, je — lahko bi rekli — totalitaran. Vendar pa imajo vodilno vlogo v framoneriji spiritalisti; oni so tisti, ki dajejo iniciativo. Poleg racionalistične in spiritalistične struje pa je v framoneriji še tretja struja, to so lože, ki se bavijo predvsem z okultizmom (Misraim - Memfis). Zveze lož, ki pripadajo tej struji, imajo do 96 stopenj, nasprotno pa nižjih stopenj sploh nimajo. Mnogi vidijo ravno v teh ložah središče framonerije. Dejansko je v framoneriji dosti skrivnosti, ki jih navadni framonerji ne poznajo.

Tajno mednarodno vodilno središče

Nekateri protiframonerski pisci postavljajo tudi vprašanje, ali obstoja tajni mednarodni vodilni center, ker brez njega vse delo framonerije je težko razumemo. Vsekakor je zelo verjetno, da obstoja tak skrivni center, ki usmerja delo framonerije in vseh drugih sil, ki delujejo v istem smislu (framonerija, komunizem, razne okultne sekte). Ta center je izven framonerije in je framonerija le orodje v njegovih rokah. Deluje pa ta center silno premišljeno, bolj z vplivom in sugestijo kot z ukazi. Na ta način se njegovi ukazi nekako neopazno razširjajo, sicer bolj počasi, a je zato

učinek tem večji. In ta center je — judovstvo.

Navidezni cilj masonov: svoboda, enakost, bratstvo

Kakšni so cilji, ki jih zasleduje framonerska organizacija? Po besedah znanega framonerskega pisca Plantageneta so cilji framonerske organizacije filozofski, napredni in človekoljubni: iskanje resnice, študij morale, delo za vzajemnost, skrb za materialni in moralni napredek ter za intelektualno in socialno izpopolnitev človeštva. Načelo framonerije je toleranca in svoboda vesti, njeno geslo Svoboda, enakost, bratstvo. V prvi vrsti pa je dolžnost vsakega framonera, pomagati bratom in jih varovati krivice.

Pravi cilj: brezbožna družba

Ti cilji se zde kaj nedolžni. A vse to govorjenje je le zavijanje. Iz vsega dela framonerije in iz številnih dokumentov, ki niso namenjeni javnosti, je razvidno, da je cilj framonerstva čisto drug. Ta pravi cilj ima v mislih znani švicarski mason Quartier-la-Tente, ko pravi: »Ne gre za nič manj, kot zgraditi družbo na povsem novi podlagi.« To je pravi cilj framonerije, podreti zgradbo stare civilizacije in na njenih ruševinah zgraditi svetišče bodočega framonerskega človeštva. Bog tega svetišča pa bo človek sam. To je cilj vseh framonerov, pa naj pripadajo kateremu koli obredu in ta cilj družbi framonerije z drugimi destruktivnimi silami, s komunizmom in raznimi okultnimi sektami (teosofisti). In bosta, kakor bogova, tako se je glasila obljuba kače prvima človekoma, »ljudje bodo kakor bogovi«, obljublja framonerstvo.

Framasonstvo hoče uničiti Cerkev in ustanoviti svetovno framonersko republiko

Zato vse te skrivne sile vidijo svojega največjega sovražnika v katoliški cerkvi in so ji napovedale neizprosno boj. Cerkev hočejo framonerija uničiti in ideal posmrtnega življenja nadomestiti z

Okultizem in framonerija

Mnogi teh obredov so v tesni zvezi z okultizmom (n. pr. škropljenje z vodo). Omenili smo že, da sta v framoneriji dve struji, racionalistična in spiritalistična. Dočim prva priznava le razum in izkustvo, druga proglašja za boga čisto človečnost in gleda v framoneriji nadaljevanje starih poganskih misterijev, katerih cilj je bil isti, namreč poboženje človeka. V človekovi duševnosti, pravijo, so skrivne sile, in kdor prodre v njihovo skrivnost in jih zna uporabiti, tisti si more podrediti nižje stvari (napuh!). Okultistične sekte so človeški družbi silno nevarne. Ker vidijo v človeku boga, so po njih mnenju tudi vsa njegova dela božja in to jih je zavedlo v najbolj nenavne zablode, zlasti spolne. Človek, ki zaide v ta milje, se povsem skvari, postane pogosto zločinec, mnogi zblaznijo ali napravijo samomor.

Framasonstvo, judovska stvar

Prevzela pa je framonerija svoj okultizem iz judovske Kabale, vedine prave svete knjige na svetuc. Prav to, kot tudi vloga, ki jo danes igrajo Judje v framoneriji, je vzrok, da mnogi smatrajo framonerijo za judovsko ustanovo. Med judovstvom in framonerijo je res velika podobnost in tesno sodelovanje, čeprav morda Judje niso bili začetniki framonerije. Duh, ki oživlja obe sili, je isti, duh upora proti Bogu. Tudi delitev na dve struji, racionaliste in spiritaliste, je ista. Tudi cilj je isti: prinesiti človeštvu srečo na tem svetu, postati Mesija človeštva. Prav nove ideje, s katerimi je evropsko družbo preprijala framonerija, so tudi omogočile Judom vstop v evropsko družbo, kar jim je bilo v srednjem veku zaradi onostranske usmerjenosti tedanje družbe nemogoče.

Zgodovina zadnjih stoletij je zgodovina framonerije

Podrobneje govoriti o političnem delu framonerije bi bilo preobširno, saj je vsa politična zgodovina zadnjih stoletij tudi zgodovina framonerije. Če pogledamo za kulise zgodovinskih dogodkov, v kolikor se nam seveda to posreči, moramo priznati, da je res kar je dejal

framonerom in sodobnim komunizmom vse to le slepivo geslo za varanje množic. Kako je mogoče, da so ljudje želeli in delali za svobodo, pa so prišli v najhujše suženjstvo, da so se borili za enakost, pa so morali suženjsko izvrševati naredbo višjih, celo nepoznatih inštanca, da so govorili o bratstvu, pa se je iz vsesoljnega bratstva izcimilo vesoljno sovražstvo med stanovi in med narodi? Človeštvo je tu zagrešilo usodno pomoto. Zelelo si je svobode, enakosti in bratstva, pa ni vedelo, kaj je svoboda, kaj je enakost in kaj je bratstvo. Človek je svoboden samo tedaj, ako je svoboden svojih strasti, svojega greha, svojih slabih nagnjenj. Resnična svoboda je samo v izpolnjevanju božje volje. Postave, ki jih je dal Bog, dogme, ki nam varujejo resnico zapovedi in nauki cerkev, vse to služ samo naši resnični svobodi. Vsaka navidezna »svoboda«, ki oznanja upotbojim in cerkvenim postavam navdvoji v suženjstvo greha in prinaša suženjstvo tudi v človeško družbo. Sodobna evropska družba to le preveč jasno dokazuje. Resnična enakost in resnično bratstvo je možno samo tam, kjer se ljudje zavedajo, da so vsi otroci božji in skušajo to božje otroštvo in bratstvo tudi v življenju uveljaviti. Vsaka enakost proti božji volji in vsako bratstvo izven božjih postav vede v neenakost in v vesoljno sovražstvo, ki ma je zapadel sodobni svet. Rešitev za sodobno evropsko družbo je: svoboda čiste vesti, enakost in bratstvo božjih otrok.